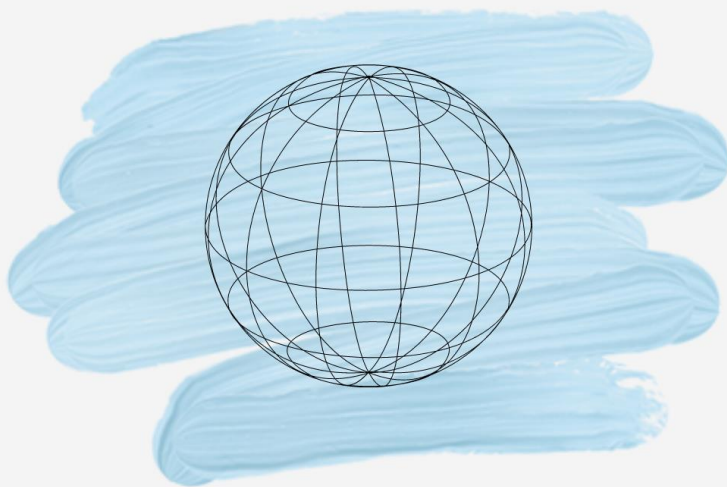

Мельник І. Г.

Географія світового господарства

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад
«Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»**

**Факультет природничих наук
Кафедра хімії, географії та наук про Землю**

ГЕОГРАФІЯ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

**Методичні рекомендації до практичних занять та
самостійної роботи здобувачів першого (бакалаврського)
рівня освіти спеціальності
014.07 Середня освіта (Географія)**

**Полтава
2023**

УДК 91:339.9

Рецензенти:

- Заваріка Г.М.* – доктор географічних наук, професор кафедри міжнародної економіки і туризму Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля
- Ситник О. І.* – кандидат географічних наук, доцент кафедри географії та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

М 48 Мельник І. Г.

Географія світового господарства: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 014.07 Середня освіта (Географія). Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». Полтава : Вид-во «ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. 87 с.

Методичні рекомендації з географії світового господарства мають на меті забезпечити навчально-методичний супровід виконання завдань практикуму та самостійної роботи студентів. Навчально-методичне видання містить: загальні відомості про курс, рекомендовану літературу, завдання практикуму та методичні вказівки до їх виконання, завдання для самостійної роботи, глосарій, тести.

Призначено для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Географія) денної та заочної форм навчання

УДК 91:339.9

*Затверджено на засідання кафедри хімії, географії та наук про Землю
(протокол № 9 від 15.09.2023 р.)*

*Рекомендовано до друку навчально-методичною радою
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 2 від 29.09.2023 р.)*

© Мельник І. Г., 2023
© ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
СТРУКТУРА КУРСУ, КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.....	5
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА.....	9
ЗАВДАННЯ ПРАКТИКУМУ.....	14
ГЛОСАРІЙ.....	58
ТЕСТИ.....	70
САМОСТІЙНА РОБОТА НАД ТЕМАМИ.....	81

ВСТУП

Географія світового господарства – один з обов'язкових освітніх компонентів у програмі підготовки здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 014.07 Середня освіта (географія). Вивчення географії світового господарства формує основу для розуміння просторових особливостей господарства регіонів та країн світу, а також допомагає оцінити місце України в світовій системі господарських зв'язків.

Мета курсу – сформувати в здобувачів вищої освіти уявлення про галузеву і функціональну структуру, фундаментальні закономірності та тенденції розвитку світового господарства та окремих галузей в умовах глобалізації; навчити їх самостійно аналізувати причини й наслідки економіко-географічних явищ і зрушень у масштабі країни, регіону, світу, пояснювати природу економіко-географічних трансформацій і тенденцій розвитку окремих частин світогосподарської системи, оцінювати місце України в цій системі. Курс є базовим для вивчення «Регіональної соціально-економічної географії зарубіжних країн».

У процесі вивчення освітнього компоненту звертається особлива увага на фундаментальні закономірності та тенденції розвитку світового господарства та окремих галузей в умовах глобалізації світової економіки, причини і наслідки трансформацій окремих частин світогосподарської системи.

Пропоноване навчально-методичне видання має на меті допомогти здобувачам освіти в опануванні курсу географії світового господарства. Видання містить загальну інформацію про курс, рекомендований перелік джерел інформації (підручники, актуальні публікації, інтерактивні карти, відеоматеріали), завдання практикуму, рекомендації до самостійної роботи, глосарій ключових термінів, тести для самоконтролю. До деяких тем пропонуються міні-дослідження, теми для повідомлень, творчі завдання.

СТРУКТУРА КУРСУ, КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

№	Змістовні модулі та теми	загальна кількість	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Модуль 1. Загальна характеристика світового господарства					
1.1.	Предмет і завдання курсу, його актуальність. Місце в системі географічних наук	8	2		6
1.2.	Поняття політичної карти світу. Періодизація формування політичної карти світу. Типологія країн	10	2	2	6
1.3.	Система національних рахунків та її використання в географії світового господарства	6		2	4
1.4.	Світове господарство як глобальна географічна система. Формування світового господарства та його структура	8	2		6
1.5.	Міжнародний поділ праці і світове господарство	6	2		4
1.6.	Інтернаціоналізація і транснаціоналізація світового господарства	8	2	2	4
1.7.	Формування сучасної кредитно-фінансової системи. Географія валютних ринків	8	2	2	4
1.8.	Географія природних ресурсів. Поняття ресурсозабезпеченості	8		2	6
1.9.	Географія праці	8	2		6

№	Змістовні модулі та теми	загальна кількість	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Модуль 2. Характеристика галузей					
2.1.	Галузева структура світового господарства. Первинний сектор економіки. Сільське господарство. Географія рослинництва	10	2	4	4
2.2.	Географія тваринництва	6		2	4
2.3.	Географія гірничодобувної промисловості. Енергетика	8	2	2	4
2.4.	Географія металургії, машинобудування та хімічної промисловості	8	2	2	4
2.5	Географія промисловості світу: лісова, легка, харчова промисловість	8	2	2	4
2.6.	Інфраструктура світового господарства. Транспортно-логістична система світу	8	2	2	4
2.7.	Інформаційний сектор світового господарства: структура та географічні особливості	6	2	2	4
2.8.	Географія сфери послуг у світовому господарстві. Світова торгівля. Світовий ринок, торговельні конфлікти	6	2		4
2.9.	Географія світової системи НДДКР і трансфер технологій	6		2	4
2.10.	Географія міжнародного туризму	6		2	4
2.11.	Географія світового капіталу	6			6
2.12.	Місце географії світового господарства в системі шкільної географічної освіти	6	2		4
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ГОДИН		150	30	30	90

Формування фахових компетентностей згідно ОП

ЗК 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями впродовж життя.

ЗК 4. Здатність до роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК 8. Здатність використовувати в професійній діяльності інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 10. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем, ініціативності та підприємливості.

ЗК 11. Здатність до абстрактного та критичного, системно-раціоналізованого мислення.

ФК 2. Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства.

ФК 3. Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному).

ФК 5. Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України.

ФК 6. Здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів і форм організації життя людей.

ФК 7. Здатність встановлювати роль і місце України в сучасному в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати й пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України та свого регіону.

ФК 11. Уміння давати комплексну географічну оцінку території за результатами аналізу карт, здатність відображати географічні об'єкти і процеси за допомогою картографічних творів у паперовому та електронному варіантах, формувати в учнів картографічну компетентність.

ФК 12. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук і критично оцінювати інформацію, оперувати нею у професійній діяльності, використовувати

цифрові технології в освітньому процесі, створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси.

Програмні результати навчання згідно ОП

ПРН 1. Вільно *спілкується* та аргументовано *висловлює* власні думки на професійну тематику державною мовою, *використовує* сучасну термінологію та систему понять, *застосовує* мовні засоби як інструмент мотивації пізнавальної діяльності учнів.

ПРН 3. На основі системного теоретичного світогляду *розуміє* та *пояснює* фундаментальні закономірності розвитку природи, суспільства і мислення.

ПРН 5. *Пояснює* просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.

ПРН 6. *Описує* основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих їх компонентів, класифікує зв'язки й залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них.

ПРН 7. *Пояснює* зміни, які відбуваються в географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, формулює наслідки й детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.

ПРН 9. *Застосовує* базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природно-географічні та суспільно-географічні явища і процеси, пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії.

ПРН 11. *Розуміє* глобальні суспільно-географічні процеси, вміє складати характеристики населення світу, секторів і галузей світового господарства.

ПРН 12. *Характеризує* і *оцінює* природні умови і ресурси, населення та господарство України, її роль і місце в сучасних суспільно-географічних процесах у світі; знає і розуміє географічні особливості свого адміністративного регіону.

ПРА 1. Самостійно *організовує* процес навчання упродовж життя і вдосконалює з високим рівнем автономності здобуті під час навчання предметні компетентності.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. Рекомендовано МОН України / за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. Київ: Знання 2011. 640 с.
2. Заячук М. Д., Чубрей О. С. Економічна та соціальна географія світу : навч. посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. 200 с.
3. Іщук С. І., Гладкий О. В. Географія промислових комплексів. Київ: Знання, 2011. 375 с. URL: <https://textbook.com.ua/rps/1473452852>
4. Кузик С. П. Мамчур О. І., Ванда І. В. Географія світового господарства : навч. посібник. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2014. 312 с.
5. Мандрик І. П. Географія світового господарства : Конспект лекцій. Луцьк, ПП Іванюк В. П. 2021. 187 с.
6. Смаль І. Соціально-економічна географія світу: загальна характеристика [навч. посіб.]. Ніжин : Вид-во НДУ імені Миколи Гоголя, 2011. 235 с.
7. Сюткін С. І. Курс лекцій з географії світового господарства. Суми : СумДПУ, 2020. 142 с.
8. Філіпенко А. С., Будкін В. С., Гальчинський А. С. та ін. Україна і світове господарство : взаємодія на межі тисячоліть. К. : Либідь, 2002. 470 с.
9. Філіпенко А.С., Рогач О.І., Шнирков О.І. Світова економіка. Київ: Либідь, 2000. 582 с.

Додаткова навчальна література

1. Булатова О.В. Регіональна складова глобальних інтеграційних процесів: монографія. Донецьк: ДонНУ, 2012. 386 с.
2. Вартанова О. В., Коломицева О. В. Структурні трансформації глобального ринку праці. Збірник наукових праць ЧДТУ. Сер. Економічні науки. Вип. 51. 2018. С. 48–54.

3. Географія світових природних ресурсів: мінеральних, земельних, лісових, водних, рекреаційних. URL: <http://ukrmap.su/uk-g11/1341.html>
4. Глобальна оцінка лісових ресурсів 2020 року. Основні висновки. Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй (FAO). URL: <https://www.fao.org/3/ca8753ru/CA8753RU.pdf>
5. Друга «Зелена Революція». *Агрономіка*. № 2. 2021. С. 3–7.
6. Дудник І. М. Транспортна географія. Підручник. Київ: НАУ, 2016. 288 с.
7. Кіберфермерство: як штучне м'ясо і вертикальні ферми захоплюють світ. *Аграрії разом*. URL: <https://agrarii-razom.com.ua/news-agro/kiberfermerstvo-yak-shtuchne-myaso-i-vertikalni-fermi-zahoplyuyut-svit>
8. Кузик С. П. Географія туризму : навч. посіб. МОНУ ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Географічний ф-т. Київ : Знання, 2011. 271 с. URL: <https://textbook.com.ua/turizm/1473453508>
9. Міжнародні організації: навч. посібник / За ред. Козака Ю. Г., Ковалевського В. В., Логвінової Н. С. Київ: Центр навчальної літератури, 2009. 223с.
10. Мульти- й інтермодальні хаби: перспективи для України/ URL: <https://www.pressreader.com/ukraine/commercial-property-0385/20210301/281505049057757>
11. Нікітіна М. Г. Світове господарство та міжнародні економічні відносини : просторові аспекти розвитку : навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 192 с.
12. Паньків З. П. Земельні ресурси: навч. посіб. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 272 с. Розділ 1, 2. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/pankiv_zp_zemelni_resursi.pdf
13. Петухова В. А. Сучасні інтеграційні угруповання світу. Сер. «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». Т. 1. Випуск 3. С. 53–56.
14. Пісок крізь пальці: офшори в українській та світовій економіці. URL: <http://commons.com.ua/pisok-kriz-paltsi-ofshori-v-ukrayinsk/>

15. Рейтинг основних фінансових центрів – 2022. URL: <https://thepage.ua/ua/economy/svitovij-rejting-finansovih-centriv-2022-roku>
16. Світове господарство в умовах глобалізації : монографія / за ред. Я. Б. Олійника, Б. П. Яценка, В. К. Бабарицької. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2004. 145 с.
17. Хвесик М. А., Мандзик В. М. Водні ресурси – інвестиція сьогодення і перспектива майбутнього. *Інвестиції: практика та досвід*. № 1. 2009. С. 2–8. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2009/3.pdf
18. Шакула Ю. В. Вплив глобалізації на інвестиційні процеси світу : географічний вимір. Україна : Географічні проблеми сталого розвитку. Зб. наук. праць. Київ: ВГЛ Обрії, 2004. Т. 3. С. 17–19.
19. New World Bank country classifications by income level. URL: <https://blogs.worldbank.org/opendata/new-world-bank-country-classifications-income-level-2021-2022>
20. Number of operable nuclear power reactors worldwide as of May 2022, by country. URL: <https://www.statista.com/statistics/267158/number-of-nuclear-reactors-in-operation-by-country/>
21. Steinfeld H., Mäki-Hokkonen J. A classification of livestock production systems. URL: <https://www.fao.org/3/v8180t/v8180t0y.htm>
22. The Global Financial Centres Index. URL: <https://www.longfinance.net/programmes/financial-centre-futures/global-financial-centres-index/gfci-25-explore-data/gfci-25-rank/>

Інтернет-ресурси

1. Країни світу. URL: www.allcountries.org.ua
2. Офіційний сайт Австралійського статистичного бюро. URL: www.abs.gov.au
3. Офіційний сайт Всесвітньої організації World Steel Association (статистика чорної металургії). URL: www.worldsteel.org
4. Офіційний сайт Комісії ООН з промислового розвитку ЮНІДО. URL : www.unido.org
5. Офіційний сайт компанії CNN. URL: www.money.cnn.com

6. Офіційний сайт корпорації British Petroleum (статистика з енергетики – Statistical Review of World Energy). URL: www.bp.com
7. Офіційний сайт Організації економічного співробітництва і розвитку (Organisation for Economic Cooperation and Development). URL: www.oecd.org
8. Офіційний сайт Світового банку. URL: www.worldbank.org
9. Офіційний сайт Світової Торгівельної Організації. URL: www.wto.org
10. Офіційний сайт ЦРУ США (статистика за країнами World Factbook). URL: www.cia.gov
11. Офіційний сайт FAO (статистика з сільського господарства – Food and Agricultural Organization of the United Nations). URL: www.fao.org
12. Офіційний сайт OICA (International Organization of Motor Vehicle Manufacturers) – статистика з машинобудування. URL: www.oica.net
13. Сайт регіональної статистики. URL: www.world-gazetteer.com
14. Mapchart. Сервіс для укладання електронних карт. URL: <https://mapchart.net/>
15. Our World in Data. Research and data to make progress against the world's largest problems. URL: <https://ourworldindata.org/>
16. Rangelands ATLAS (атлас пасовищних угідь). URL: https://www.rangelandsdata-org.translate.google.atlas/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=ru&_x_tr_hl=ru&_x_tr_pto=sc
17. Statista: статистичний портал статей і фактів по 170 галузях та понад 150 країнах. URL: <https://www.statista.com/>

ЗАВДАННЯ ПРАКТИКУМУ

Практична робота 1

Тема: ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ КРАЇН НА ПОЛІТИЧНІЙ КАРТІ СВІТУ

Мета: сформуванати у здобувачів освіти уявлення про різноманіття країн світу на політичній карті за їх офіційним статусом, формам правління та адміністративно-територіальним устроєм, соціально-економічними системами; удосконалити знання географічної номенклатури та вміння орієнтуватись по політичній карті

Запитання для підготовки та обговорення

1. Країни на політичній карті світу: критерії класифікації за формальними ознаками.
2. Країни за офіційним статусом: незалежні держави, залежні території. Види залежності.
3. Країни за соціально-економічними системами (командно-адміністративна та ринкова економіка, змішана економіка, перехідна економіка)
4. Типологія країн за рівнем соціально-економічного розвитку. Країни Центру та Периферії. «Глобальний Південь», «Глобальна Північ»

Поняття для засвоєння: класифікація країн, типологія країн, тоталітарна держава, залежна територія, командно-адміністративна економіка, ринкова економіка, модель «Центр-Периферія», «Глобальний Південь», «Глобальна Північ».

Завдання 1. Складіть схеми класифікації країн світу за різними критеріями: а) за формами адміністративно-територіального устрою; б) за соціально-економічними системами; в) за ступенем розвиненості ринкової системи; г) за географічним критерієм. Використайте сервіс Xmind-8.

Завдання 2. Ознайомтесь з картою Світового Банку, що присвячена класифікації країн світу за доходами. Опишіть для кожного континенту особливості поширення країн з високим, середнім та низьким рівнем доходів. Інтерактивна карта. URL: <https://blogs.worldbank.org/opendata/new-world-bank-country-classifications-income-level-2022-2023>).

Завдання 3. Поясніть, про які країни та їх групи йдеться в кожному із фрагментів тексту:

- «G7 присвятить спеціальне засідання ситуації в Україні»
- «В Аргентині закінчився саміт G20»
- «Країни Центрально-Східної Європи найбільш вороже ставляться до мігрантів порівняно з іншими європейськими країнами»
- «Прем'єр-міністр Індії Нарендра Моді приймав лідерів БРИКС на їхньому 13-му саміті»
- «Лі Сі візьме участь у саміті «Групи 77 плюс Китай»

Завдання 4. Як ви розумієте фразу «Політична карта існує де-юре і де-факто»? Підготуйте відповідь у вигляді есе*.

**Есе* – це прозовий твір невеликого обсягу й вільної композиції, що виражає індивідуальні міркування з конкретного приводу чи питання. Не претендує на вичерпне визначення та тлумачення предмету. У змісті есе оцінюються, у першу чергу, особистісні думки, світогляд, почуття (якщо тема викликає певні емоції).

Завдання 5. Складіть стислий, але якомога більш повний перелік характеристик (економічних, соціально-економічних, соціально-демографічних та ін.), що об'єднують країни у складі певного типу:

1-й варіант: «економічно розвинені країни світу»;

2-й варіант: «країни, що розвиваються»;

3-й варіант: «країни з перехідною економікою».

Завдання 6. Поясніть важливість групи країн Глобального Півдня для розвитку світового господарства.

Література

1. Systems of Global Classification. URL: <https://courses.lumenlearning.com/wm-introductiontosociology/chapter/systems-of-global-classification/>
2. World Bank (офіційний сайт Світового Банку): URL: <https://datahelpdesk.worldbank.org/knowledgebase/articles/906519-world-bank-country-and-lending-groups>

Відео для перегляду

1. BRIKS country: <https://youtu.be/F03yzqR4gYI>
2. Dollar Street: Quality of Life (TED). URL: <https://youtu.be/u4L130DkdOw>

Вікторини Seterra

1. Спирні території та відокремлені регіони. URL: <https://www.geoguessr.com/seterra/uk/vgp/3247>
2. Країни – учасниці G20. URL: <https://www.geoguessr.com/seterra/uk>

Практична робота 2

Тема: СИСТЕМА НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ ТА ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ В ГЕОГРАФІЇ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Мета: сформувати уявлення про систему економічних показників та особливості їх використання в географії світового господарства; розвиток вміння належним чином інтерпретувати та використовувати економічні показники та географічну термінологію

Запитання для підготовки та обговорення

1. Системи національних рахунків: основні економічні показники: ВВП та ВВП, чистий національний продукт, національний дохід, особистий дохід та ін.

2. ВВП та його структура. Використання показника ВВП в географії світового господарства
3. Інші показники системи національних рахунків

Поняття для засвоєння: ВНП, ВВП, структура ВВП, чистий дохід, амортизація, темпи росту ВВП, індекс розвитку людського потенціалу (індекс людського розвитку)

Література

1. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. Рекомендовано МОН / за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. Київ: Знання, 2011. 640 с. Розділ 4.1.
2. New World Bank country classifications by income level. URL: <https://blogs.worldbank.org/opendata/new-world-bank-country-classifications-income-level-2021-2022>

Методичні пояснення

Система національних рахунків (СНР) – міжнародно визнана та вживана система статистичних показників, що відображають рівень соціально-економічного розвитку держав світу та дозволяють здійснювати міжнародні порівняння. Основними показниками є валовий внутрішній продукт (ВВП) та валовий національний дохід (ВНД) на душу населення. Синтетичним показником для оцінки рівня соціально-економічного розвитку країни є індекс людського розвитку (ІЛР). Крім цього, у міжнародній практиці порівнянь країн використовують багато інших показників (галузева структура економіки, структура експорту, демографічні показники та ін.)

Завдання 1. Поясніть, чому географи, економісти, соціологи часто використовують ВВП на душу населення (ПКС) як показник загального розвитку країни? Які методи ми могли б використовувати, щоб виміряти рівень багатства, здоров'я і щастя країни?

Завдання 2. Заповніть таблицю 1. Обчисліть, який відсоток світового ВВП припадає на першу п'ятірку країн в рейтингу.

Чому, на вашу думку, саме ці країни потрапили до першої п'ятірки?

Таблиця 1

Показник	Способи розрахунку	Інформаційна база для розрахунку	Особливості вживання показника для міждержавних порівнянь	Перша та остання десятка країн (на останній рік)* Місце України в рейтингу
ВВП				
ВНД на душу населення (номінальний та реальний)				

*Рекомендовані джерела: World in Data (URL: <https://ourworldindata.org/grapher/gdp-per-capita-worldbank>); The World Bank (URL: <https://data.worldbank.org/>)

Завдання 3*. Прочитайте уривок з книги американської дослідниці Данієли Медоуз «Межі зростання», у якому авторка звертає увагу на неоднозначність показника ВВП для оцінки якості та рівня життя людей та наголошує на необхідності правильно обирати ціль для розвитку системи.

Як ви розумієте тезу про те, що «валовий національний продукт не враховує здоров'я дітей, якість їхньої освіти або радість, яку доставляють їм ігри»?

Д. Медоуз: Мета задає напрям і те, як буде працювати система. Від цього залежать відмінності між бажаним і фактичним станом справ, а від цього залежить, які заходи будуть вжиті. Від мети також залежить, наскільки ефективно працює балансуєчий цикл зворотного зв'язку, призведе він до успіху або невдачі. Якщо мета поставлена неправильно, якщо вона не дозволяє виміряти те, що потрібно, не відображає реальний стан, то система вже точно не зможе досягти бажаного результату. Система, як і золота рибка, може привести не до того, чого ви дійсно хотіли, а до того, що ви

сказали. Тому будьте обережні, що ви ставите перед ними як мету.

Якщо бажаним станом системи є безпека країни, а мета визначається як книга зростання кількості грошей, спрямованих на військові витрати, то система зробить все, щоб військові витратили всі ці гроші. І невідомо, чи буде забезпечена безпека країни чи ні. Фактично безпека може навіть знизитися, оскільки військові витрати можуть призвести до відтоку коштів з інших секторів економіки. Величезні суми грошей можна витратити на створення непотрібної і непридатної до використання зброї.

Якщо бажаним станом системи є високий рівень освіти, то вимірювання цієї мети в грошах, витрачених на кожного учня або учня, гарантує тільки те, що ці гроші дійсно будуть витрачені. Якщо якість освіти вимірюється за результатами стандартизованих тестів, то система буде прагнути до забезпечення результатів стандартизованих тестів. Наскільки вони відповідають ідеї гарної освіти – велике питання.

Коли в Індії були створені програми планування сім'ї, їх мета визначалася як кількість встановлених внутрішньоматкових спіралей. Лікарі так прагнули досягти результату, що встановлювали їх, навіть не питаючи пацієнтів. У цих прикладах плутаються результати і засоби їх досягнення, це одна з найпоширеніших помилок: перед системою ставиться неправильна мета. Мабуть, найстрашнішою помилкою такого роду є прийняття ВВП як показника успішності економіки країни. ВВП, валовий національний продукт – це загальна вартість всіх вироблених товарів і наданих послуг, всієї продукції, виробленої країною. Як мірило благополуччя людини цей показник піддавався критиці практично з моменту свого зародження:

Валовий національний продукт не враховує здоров'я наших дітей, якість їх освіти або радості, яку приносить їм гра. Вона не відображає ні краси поезії, ні міцності шлюбів, ні рівня політичних дебатів, ні чесності чиновників. Вона не вимірює розум, мужність, мудрість або здатність вчитися, і навіть наше співчуття або відданість країні не береться до уваги. Простіше кажучи, він вимірює все, крім того, заради чого дійсно варто жити. Наша система обліку не має нічого спільного з

економікою країни. Це не опис нашого способу життя, а графік, що відображає наше споживання – щось на зразок середньої температури в лікарні.

ВВП збиває воедино як хороше, так і погане. Якщо в країні буде більше дорожньо-транспортних пригод, а значить, і рахунків за медичні послуги і ремонт, то ВВП буде рости. При цьому враховуються тільки продані послуги.

Завдання 4. Дайте визначення індексу людського розвитку.

У яких одиницях він обчислюється?

У якому інтервалі змінюються числові значення ІЛР?

Визначте діапазон коливання показника ІЛР по країнах (станом на останній рік).

Яка країна є лідером, а яка – посідає останнє місце в рейтингу?

Яке місце належить Україні за показником ІЛР?

Практична робота 3

Тема: ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ, ТИПИ ОБ'ЄДНАНЬ І СОЮЗІВ У СИСТЕМІ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Мета: сформувати уявлення про сучасні інтеграційні процеси у світовому господарстві, про різновиди економічних об'єднань і союзів та географічні особливості їх поширення; закріпити навички класифікації регіональних типів економічних об'єднань та їх картографування

Запитання для підготовки і обговорення

1. Міжнародна інтеграція: поняття, фактори, коротка історія.
2. Класифікація міжнародних об'єднань і союзів.
3. Класифікація міжнародних економічних організацій, об'єднань, союзів (універсальні та спеціалізовані; глобальні, регіональні та субрегіональні): мета створення, склад учасників, географія.
4. Міжнародні *фінансові* організації: мета функціонування, структура, географія.

5. *Регіональні економічні організації (НАФТА, МЕРКОСУР та ін.): мета створення, учасники, особливості функціонування.*

Поняття для засвоєння: глобалізація, інтеграція, регіоналізація, міждержавне інтеграційне утворення, регіональне економічне інтеграційне утворення

Література

1. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. Рекомендовано МОН України / Я. Б. Олійник та ін., за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. К. : Знання, 2011. Розділ 5. С. 84–97.
2. Петухова В. А. Сучасні інтеграційні угруповання світу. Сер. «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм». Т. 1. Випуск 3. С. 53–56.

Завдання 1. Користуючись рекомендованою літературою та іншими джерелами інформації, заповніть табл. 1: «Провідні міжнародні економічні організації».

Таблиця 1

Назва організації та аббревіатура українською та англійською мовами	Рік створення	Мета створення	Штаб-квартира	Кількість і склад учасників
Універсальні економічні міжнародні організації та союзи				
Економічна і соціальна рада ООН (ЕКОСОП), англ. United Nation Economic and Social Council, ECOSOC				
Світова організація торгівлі (СОТ), англ. World Trade Organization (WTO)				
Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР),				

англ. Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD)				
Спеціалізовані економічні міжнародні організації та союзи				
Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ), англ. World Intellectual Property Organization (WIPO)				
Всесвітня Туристська Організація (ВТО), з 2005 р. – ЮНВТО, англ. World Tourism organization (WTO)				
Організація країн – експортерів нафти (ОПЕК), англ. The Organization of the Petroleum Exporting Countries (OPEC)				
Міжнародна асоціація повітряного транспорту (IATA), англ. International Air Transport Association (IATA)				
Інші (додати дві організації за власним вибором)				

Завдання 2. Поміркуйте над питанням: «Переваги членства України в ЄС та можливі виклики». Як, на вашу думку, може змінитися господарська спеціалізація України після усунення торговельних бар'єрів? Якими можуть бути негативні наслідки членства країни в ЄС? Підготуйтеся до дискусії. (Завдання виконується в групах: 1 група досліджує переваги членства України в ЄС; 2 група вивчає ризики та можливі негативні наслідки цього для економіки країни. Представники від кожної з груп презентують свою тему та пропонують запитання опонентам. Рекомендовано дослідити досвід та наслідки інтеграції в ЄС інших країн Східної Європи, наприклад, Болгарії або Румунії.

Завдання 3. Вивчіть причини виходу Великобританії з ЄС. Які негативні наслідки Brexit зафіксовані: а) для ЄС, б) для Великобританії?

Завдання 4. Укладіть електронний атлас міждержавних інтеграційних об'єднань. Для створення електронних картосхем використайте ресурс Mapchart (<https://mapchart.net/detworld.html>)

Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС)

Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН)

Рада арабської економічної єдності (РАЕС)

Організація американських держав (ОАД)

Латиноамериканська Асоціація Інтеграції (ЛІААІ)

Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА)

Південний Спільний Ринок (МЕРКОСУР)

Карибське співтовариство і Карибський спільний ринок (КАРИКОМ)

Організація Африканської Єдності (ОАЄ)

Економічне співробітництво держав Західної Африки (ЕКОВАС)

Спільний ринок Східної та Південної Африки (КОМЕСА)

Південноафриканське співтовариство розвитку (САДЖ)

Практична робота 4

Тема: ГЛОБАЛЬНА ФІНАНСОВА СИСТЕМА

Мета: сформувати уявлення про регіональні валютні ринки, особливості їх структури та географії; закріпити навички використання картографічного методу дослідження світової кредитно-фінансової системи; продовжити формування інформаційно-цифрової компетентності

Запитання для підготовки та обговорення

1. Поняття і функції глобальної фінансової системи.
2. Міжнародні фінансові інститути.
3. Фінансові ринки. Міжнародний валютний ринок.

4. Основні регіональні валютні ринки: європейський, американський, азіатський
5. Найбільші світові (глобальні) фінансові центри (СФЦ). Фактори їх формування. Географічні особливості поширення

Поняття для засвоєння: глобальна фінансова система, міжнародний валютний ринок, регіональний валютний ринок, глобальні фінансові центри, індекс глобальних фінансових центрів

Завдання 1. Визначте *фактори*, що сприяють значній концентрації інтернаціональної кредитно-фінансової діяльності в окремих центрах, де мобілізуються й перерозподіляються кредитні ресурси та здійснюються різноманітні валютні операції.

Завдання 2. Користуючись джерелами з Інтернету, визначте першу десятку *глобальних фінансових центрів* (ГФЦ) у світовому рейтингу станом на останній рік. Зробіть інтерактивну карту, позначивши пунсони синім маркером. Позначте на карті *офшорні території* (центри), обравши для них червоний колір. Усі центри підпишіть. Для укладання картосхеми офшорів використовуйте (як варіант) конструктор інтерактивних карт National Geographic: <http://mapmaker.nationalgeographic.org/> або Google My Maps: <https://www.google.com/maps/d/u/0/>. Зробіть скріншот карти, надайте посилання на карту.

Обов'язкові для нанесення на карту офшорні території

Європа	Швейцарія (кантон Цуг), Люксембург, Андорра, Монако, Сан-Марино, Ліхтенштейн, Гібралтар, Кіпр, Австрія, Нідерланди
Азія	Сінгапур, Сянган, Аоминь, Бахрейн, Гонконг, ОАЕ
Африка	Сейшельські о-ви, Ліберія
Америка	Кайманові, Антильські, Багамські, Віргінські о-ви, о. Барбадос, Гренада, Панама, Беліз, Коста-Ріка

Завдання 3. Зробіть міні-дослідження історії становлення одного із світових фінансових центрів, де мобілізуються й перерозподіляються кредитні ресурси та здійснюються

різноманітні валютні операції. Що зробило його світовим фінансовим центром?

Завдання 4. Поясніть, чому саме долар США та євро є основними резервними валютами світу?

Література

1. Пісок крізь пальці: офшори в українській та світовій економіці. URL: <http://commons.com.ua/pisok-kriz-paltsi-ofshori-v-ukrayinsk/>
2. Рейтинг основних фінансових центрів – 2022. URL: <https://thepage.ua/ua/economy/svitovij-rejting-finansovih-centriv-2022-roku>
3. The Global Financial Centres Index. URL: <https://www.longfinance.net/programmes/financial-centre-futures/global-financial-centres-index/gfci-25-explore-data/gfci-25-rank/>

Практична робота 5

Тема: ГЕОГРАФІЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ. СВІТОВІ ЗАПАСИ МІНЕРАЛЬНИХ РЕСУРСІВ. ПОНЯТТЯ РЕСУРСОЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ

Мета: сформувати уявлення про географічні особливості поширення мінеральних ресурсів, закріпити навички роботи з картою

Запитання для підготовки і обговорення

1. Поняття мінеральних ресурсів. Класифікація мінеральних ресурсів. Їх економічна оцінка
2. Світові енергоресурси: запаси, розподіл по регіонах і країнах світу. Країни-лідери по запасах нафти, газу, вугілля, урану, гідроенергоресурсів, нетрадиційних енергоресурсів
3. Рудні мінеральні ресурси (залізо, марганець, боксити, мідь, титан). Країни-лідери по запасах
4. Інші види мінеральних ресурсів

5. Поняття ресурсозабезпеченості країни

Поняття для засвоєння: ресурсозабезпеченість, критичні корисні копалини, «ресурсне прокляття».

Література

1. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. Рекомендовано МОН України / Я.Б. Олійника та ін., за ред. Я.Б. Олійника, І.Г. Смирнова. К.: Знання 2011. 640 с. Розділ 7.

Рекомендовані сайти статистики по мінеральних ресурсах у розрізі країн світу

1. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistik/suche/?q=oil-producing+region&qKat=search&newSearch=true>
2. Worldometer. URL: <https://www.worldometers.info/ru/>
3. Mining Technology. URL: <https://www.mining-technology.com>

Завдання 1. Заповніть другу колонку табл. 1, давши відповіді на запитання.

Таблиця 1

Запитання	Відповідь
Мінеральні ресурси – це ...	
Класифікація мінеральних ресурсів за технологією їх використання передбачає їх поділ на такі види:	
Показниками економічної оцінки мінеральних ресурсів є:	запаси,.....
Ресурсозабезпеченість країни певним видом мінеральних ресурсів обчислюють за формулою: ...	$P = \dots\dots\dots$
Проблема використання мінеральних ресурсів полягає в тому, що ...	

Завдання 2. Ознайомтесь з переліком провідних країн світу за цінністю природних ресурсів станом на 2021 рік (джерело: Statista). Нанесіть ці країни на контурну карту, позначивши

умовними знаками найважливіші природні ресурси в розрізі країн.

Таблиця 2

Країна	Найважливіші природні ресурси	Вартість, трлн доларів США
РФ	вугілля, природний газ, нафта, золото, деревина, рідкісноземельні метали	75,0
США:	вугілля, деревина, природний газ, золото, мідь	45,0
Сауд. Аравія	нафта, газ	34,4
Іран	нафта, газ	33,2
Канада	нафта, уран, деревина, газ, фосфорити	27,3
Китай	вугілля, рідкісноземельні метали, деревина	23,0
Бразилія	золото, уран, залізо, деревина, нафта	21,8
Австралія	вугілля, деревина, мідь, залізна руда, золото, уран	19,9
Ірак	нафта, фосфорити	15,9
Венесуела	залізна руда, нафта, газ	14,3

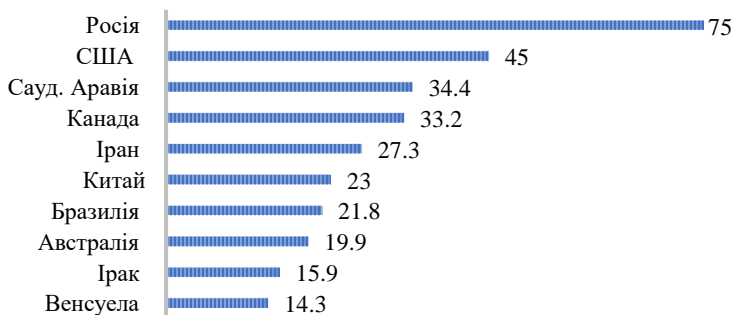

Рис. 1. Провідні країни світу за цінністю природних ресурсів станом на 2021 рік (у трільйонах доларів США). Джерело: Statista

Завдання 3. Ознайомтесь з першою десяткою країн за запасами нафти, газу та вугілля. На *контурній карті розшифруйте назви нафтогазових басейнів.*

Рис. 2. Країни з найбільшими запасами нафти (% від світових запасів, 2020)

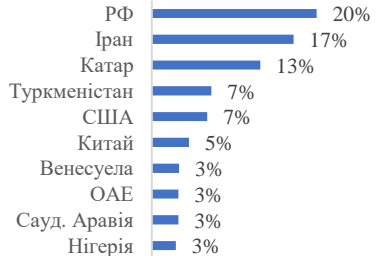

Рис. 3. Країни з найбільшими запасами природного газу (% від світових запасів, 2020)

Рис. 4. Нафтогазові басейни

Завдання 4. Що розуміють під критично важливими корисними копалинами? Відповідь оформіть у вигляді презентації в Canva.

Завдання 5. Обчисліть *світову забезпеченість нафтою*, якщо відомо наступне: у 2020 р. доведені світові запаси нафти склали 1,549 трлн. барелів, а щоденне споживання нафти (за оцінкою ОПЕК) – 102 млн. барелів/день.

Теми для досліджень

1. Причини та особливості екологічних конфліктів, пов'язаних з видобутком та використанням природних ресурсів
2. Географія поширення та видобутку «зелених» ресурсів (на вибір – сонячна енергія, вітрова енергія, біомаса)
3. Досвід країн світу з впровадження «зелених» технологій та політики ресурсозбереження.

Цікаво! Як багатство ресурсами впливає на розвиток країни? Дослідження свідчать, що:

- Ресурси можуть бути прокляттям, а не благом. Ресурсне прокляття (парадокс достатку) – явище, в якому країни з надлишковими природними ресурсами (виповним паливом та деякими іншими корисними копалинами) мають менше економічного зростання, менше демократії або гірші результати розвитку, ніж країни з меншою кількістю природних ресурсів.

- Надлишок мінеральних ресурсів стимулює надмірний розвиток певної видобувної галузі і не здійснює прямий вплив на іншу частину економіки. Спроби диверсифікувати економіку часто ігноруються владою в контексті високих прибутків, пов'язаних з видобутком корисних копалин.

- Ціни на деякі природні ресурси схильні до сильних коливань.

- Країни, які залежать від експорту природних ресурсів, можуть нехтувати освітою, тому що не вбачають у цьому безпосередньої необхідності.

- Чим більше держава залежить від експорту нафти, тим менше вона схильна до міжнародної співпраці.

- Нафтова держава схильна до участі в міжнародних конфліктах або до того, щоб бути їх мішенню [Resource curse. Wikipedia]

Практична робота 6

Тема: ГЕОГРАФІЯ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ: ЗЕМЕЛЬНІ, ВОДНІ, ЛІСОВІ, РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ, РЕСУРСИ СВІТОВОГО ОКЕАНУ. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Мета: сформувати уявлення про географічні особливості поширення земельних, водних, лісових, рекреаційних ресурсів; ресурсів Світового океану; проаналізувати проблеми використання ресурсів цього типу; закріпити навички характеристики світових природних ресурсів.

Компетентності: здатність до пошуку джерел географічної інформації та її наукового опрацювання і використання; уміння аналізувати статистику, подану в табличному та графічному форматі; уміння давати комплексну географічну оцінку території за результатами аналізу карт.

Запитання для підготовки та обговорення

1. Земельні ресурси: визначення, структура, географія поширення, проблеми збереження
2. Водні ресурси: визначення, розподіл ресурсів прісної води, водо дефіцитні райони світу. Водна проблема
3. Лісові ресурси світу: географія та проблема збереження
4. Ресурси Світового океану
5. Рекреаційні ресурси

Поняття для засвоєння: земельні ресурси, водні ресурси, лісові ресурси, ресурси Світового океану, ФАО

Література

1. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. Рекомендовано МОН України / Я. Б. Олійник та ін., за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. Київ: Знання 2011. 640 с. Розділ 7.

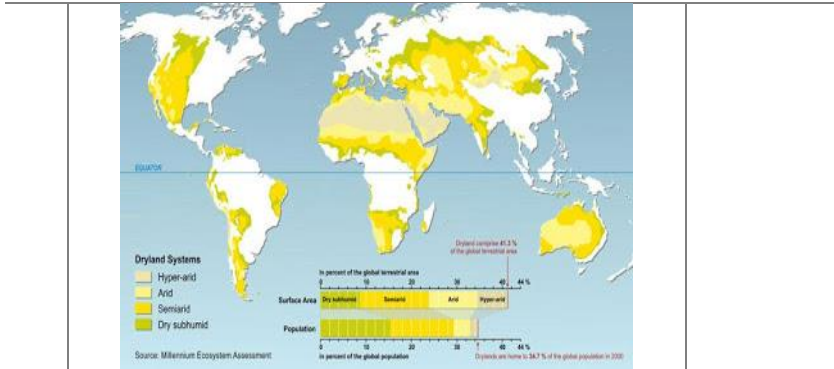
2. Географія світових природних ресурсів: мінеральних, земельних, лісових, водних, рекреаційних. URL: <http://ukrmap.su/uk-g11/1341.html>
3. Глобальна оцінка лісових ресурсів 2020 року. Основні висновки. Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй (FAO). URL: <https://www.fao.org/3/ca8753ru/CA8753RU.pdf>
4. Паньків З. П. Земельні ресурси: навч. посіб. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 272 с. Розділ 1, 2. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/pankiv_zp_zemelni_resursi.pdf
5. Хвесик М. А., Мандзик В. М. Водні ресурси – інвестиція сьогодення і перспектива майбутнього. *Інвестиції: практика та досвід*. № 1. 2009. С. 2–8. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2009/3.pdf

Завдання 1. Заповніть таблицю, присвячену водним ресурсам світу, додавши необхідні відповіді.

№	Запитання	Відповіді
1	Водні ресурси – це ... (визначення)	
2	Прісною називають воду, яка ...	
3	Запаси прісних вод у % від світового водного потенціалу складають ...	
4	Найбільшим споживачем води в світі є ... (галузь, вид діяльності). Частка, світового споживання води, що на нього припадає, складає...	
5	За показником забезпеченості водою на душу населення регіони світу розподіляються таким чином: ... (скласти рейтинг)	
6	Ресурси прісної води розподіляються нерівномірно. Крім того, щороку погіршується якість води. Світова вважає дієвими такі шляхи розв'язання водної проблеми: ...	

Завдання 2. Заповніть таблицю, давши відповіді на запитання, що характеризують земельні ресурси світу та їх географію.

№	Запитання	Відповіді
1	Земельні ресурси ... (визначення?)	
2	Весь земельний фонд планети складає ... На душу населення припадає ... (обчислити для чисельності населення 8 млрд. осіб)	
3	Розшифруйте діаграму структури світового земельного фонду 	1 – 2 – 3 – 4 – 5 –
4	З розвитком людства відбуваються такі зміни в структурі світового земельного фонду: ...	
5	Найбільш продуктивними с/г угіддями є рілля та пасовища. Найбільшу частку ріллі від площі своєї території мають такі 5 країн: ... (додати рейтинг). За часткою пасовищ від площі своєї території першими є такі 5 країн: ... (додати рейтинг)	
6	Основні проблеми використання земельних ресурсів пов'язані з ...	
7	Одна з цих проблем представлена на рис. Що це за проблема? Які чинники її зумовили?	

Завдання 3. Заповніть другу колонку таблиці, давши чіткі відповіді на запитання щодо світових лісових ресурсів

№	Запитання	Відповіді
1	Лісові ресурси – це ... (визначення)	
2	Основними показниками для економічної оцінки лісових ресурсів є: ...	
3	<p>З рис. видно, що лісові ресурси розподіляються нерівномірно. Найбільші площі лісів знаходяться в межах таких країн:</p> <p>...</p> 	
4	<p>Виділяють такі 2 пояси поширення лісів:...</p> <p>Ці пояси відрізняються один від одного тим, що ...</p>	

5	<p>За останні 200 років кількість лісів на Землі зменшилася майже вдвічі. Знеліснення – це Причинами цього є:...(перелік причин)</p>	
----------	---	--

Практична робота 7

Тема: ПЕРВИННИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ. СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО. ЗЕМЛЕРОБСТВО. ГЕОГРАФІЯ ЗЕРНОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Мета: сформувані уявлення про місце сільського господарства в світовій економіці, роль галузі в продовольчій безпеці людства, особливості сільськогосподарського землеволодіння в країнах різного типу, дослідити сучасну географію зернового господарства

Запитання для підготовки та обговорення

1. Функції сільського господарства в світовій економіці.
2. Історико-географічні типи землеробства.
3. Особливості землеволодіння та форми сільськогосподарських підприємств в економічно розвинених країнах і країнах, що розвиваються.
4. Зернове господарство світу: найважливіші культури, посівні площі, обсяги виробництва, міжнародна торгівля і споживання.

Поняття для засвоєння: «зелена революція», «друга зелена революція», вертикальне землеробство, органічне землеробство.

Література

1. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. / Я. Б. Олійник та ін., за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. Київ: знання 2011. 640 с. Розділ 15, 16.
2. Друга «Зелена Революція». *Агрономіка*. № 2. 2021. С. 3–7.

Завдання 1. Користуючись різними джерелами інформації, визначте фактори, що впливають на: а) обсяги світового виробництва зерна; б) географію зернового господарства; в) зайнятість у цій галузі.

Завдання 2. Ознайомтесь з динамікою світового виробництва різних видів зерна в 2022-2023 рр. (рис. 5). З'ясуйте особливості географії «трьох хлібів людства» (це злаки, на які припадає понад половини всіх калорій, що споживаються людьми) та заповніть табл. 1 (станом на останній рік).

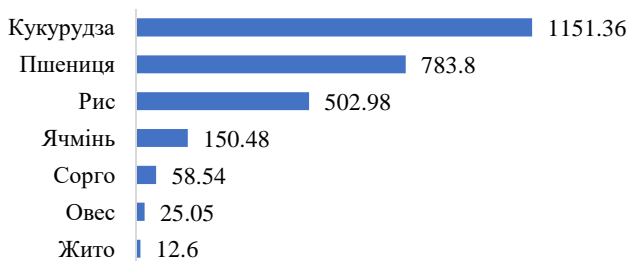

Рис. 5. Світове виробництво зерна в 2022/23 МР, за видами (у млн т). Джерело: Statista

Таблиця 1

Особливості географії трьох основних зернових культур

Зернова культура	Центри походження	Основні кліматичні пояси поширення	Провідні виробники	Основні експортери
кукурудза				
пшениця				
рис				

Теми для досліджень

- Вплив воєн та політичних конфліктів на виробництво та експорт зерна
- Сільське господарство і глобальна зміна клімату
- Рисова культура в житті і традиціях народів Азії

- Зрошувальне річкове землеробство аридного Сходу

Контрольні запитання

1. На яку зернову культуру припадає найбільша в світі площа посівів?
2. Яка із зернових культур посідає перше місце в експортних потоках зерна?
3. Що розуміють під термінами: «зелена революція», «друга зелена революція»?
4. У яких країнах – виробниках рису – урожаї отримують 1 раз на рік, а в яких – 2-3 рази?
5. Чому світове виробництво рису зосереджено саме в країнах Південної, Південно-Східної та Східної Азії?
6. Перевірте за останніми даними ФАО, чи входить Україна до десятки країн, що є а) найбільшими виробниками зерна; б) найбільшими експортерами зерна в світі?

Практична робота 8

Тема: СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО. РОСЛИННИЦТВО (ПРОДОВЖЕННЯ)

Мета: сформувати уявлення про географічні особливості поширення найважливіших галузей рослинництва – вирощування технічних культур, овочівництва та садівництва; закріпити навички картографування сільського господарства.

Запитання для підготовки та обговорення

1. Географія виробництва технічних культур
2. Географія виробництва овочів
3. Географія садівництва та виноградарства

Література

1. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. / Я. Б. Олійник та ін., за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. Київ: Знання 2011. 640 с. Розділ 15, 16.

2. Agricultural Production. Our World in Data. (інтерактивні карти сільського господарства). URL: <https://ourworldindata.org/agricultural-production>

Завдання 1. Згадайте, які культури називають технічними? Як їх класифікують? Вивчіть географію виробництва найважливіших технічних культур та заповніть таблицю 1.

Таблиця 1

Технічні культури	
Запитання, яке потребує відповіді	Відповідь
До волокнистих культур належать: ...	
Серед волокнистих культур найбільші в світі площі займають: ...	
Найбільшими в світі виробниками бавовни є:	
Поясніть, чому саме ці країни*	
Найбільшими в світі виробниками льону є:	
Поясніть, чому саме ці країни....	
Крім соняшника до олійних культур належать: ...	
Найбільші світові площі посівів припадають на таку олійну культуру: ...	
Найбільшим її виробником є: ... (яка країна?)	
До цукроносних культур належать: ...	
Географія вирощування цукроносів:	
- цукрова тростина: ...	
- цукрові буряки: ...	

Завдання 2. Користуючись рекомендованою літературою та іншими джерелами заповніть табл. 2.

Таблиця 2

Багаторічні насадження			
Культура	Центри походження	Основні виробники	Основні експортери
Кава			

Чай			
Какао-боби			
Виноград			
Цитрусові			
Каучуконоси			
Фініки			

Завдання 3. Позначте на контурній карті (з огляду на останні рейтинги) п'ять перших країн – виробників: а) кави (зеленим кольором), б) чаю (помаранчевим), в) какао-бобів (коричневим), г) цитрусових (жовтим). Використайте для укладання карти сервіс Mapchart.

Теми для досліджень

- Чому зростає світове виробництво пальмової олії?
- Фініки – невід’ємна частина арабської культури.
- Розвиток альтернативних джерел продовольства (наприклад, вертикальні ферми).

Практична робота 9

Тема: ГЕОГРАФІЯ ТВАРИННИЦТВА

Мета: сформувані уявлення про структурні особливості тваринництва; закріпити вміння характеризувати географічні типи тваринництва, сформовані географічним положенням країни та іншими чинниками; з’ясувати пріоритети розвитку тваринництва в контексті концепції сталого розвитку людства; закріпити навички використання порівняльного методу для характеристики тваринництва в двох основних типах країн.

Запитання для підготовки та обговорення

1. Особливості тваринництва в різних типах країн
2. Географічні типи тваринництва
3. Географія галузей тваринництва
4. Рибальство і морський промисел

Поняття для засвоєння: аквакультура, «точне тваринництво», «розумне тваринництво», промислове тваринництво, пасовищне тваринництво

Література

1. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. / Я. Б. Олійник та ін., за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. Київ: Знання 2011. 640 с. Розділ 16.3.
2. Кіберфермерство: як штучне м'ясо і вертикальні ферми захоплюють світ. *Аграрії разом*. URL: <https://agrarii-razom.com.ua/news-agro/kiberfermerstvo-yak-shtuchne-myaso-i-vertikalni-fermi-zahoplyuyut-svit>
3. Rangelands ATLAS (атлас пасовищних угідь). URL: https://www.rangelandsdata-org.translate.google/atlas/?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=ru&_x_tr_hl=ru&_x_tr_pto=sc
4. Steinfeld H., Mäki-Hokkonen J. A classification of livestock production systems. URL: <https://www.fao.org/3/v8180t/v8180t0y.htm>
5. Meat and Dairy Production. In World in Data. URL: <https://ourworldindata.org/meat-production>

Завдання 1. Порівняйте тваринництво в економічно розвинених країнах і країнах, що розвиваються.

№	Порівняльні характеристики	Економічно розвинені країни	Країни, що розвиваються
1	Частка тваринництва порівняно з часткою рослинництва у вартісній структурі с/г виробництва		
2	Переважаючий тип утримання худоби (стійловий, стійлово-пасовищний, відгінно-пасовищний)		

3	Типи господарств (фермерські, дрібно-селянські, крупні промислові комплекси тощо)		
4	Тип господарювання (інтенсивний / екстенсивний)		

Завдання 2. Користуючись джерелом 2 складіть порівняльну таблицю характеристики типів тваринницьких господарств.

Типи тваринницьких районів	Характерні риси	Райони поширення (приклади)
Тваринництво на ранчо		
Молочне скотарство на фермах		
Відгінно-пасовищне тваринництво		
Кочове та напівкочове скотарство		
Оленярство (у поєднанні з полюванням та морським промислом)		

Завдання 3. Тваринництво є одним з рушіїв зміни клімату, закислення океану, втрати біорізноманіття, опустелювання, на додаток до загибелі понад 80 мільярдів наземних тварин щороку. Вивчіть та відобразіть у презентації механізми вищезазначених негативних впливів тваринництва на довкілля. Використайте для створення презентації сервіс Canva.

Теми для індивідуальних досліджень

- Як вертикальні грядки і штучне м'ясо змінюють світ

- М'ясо на рослинній основі – новий сегмент м'ясного ринку
- Зміни в географії тваринництва
- Тваринництво і захист тварин

Творчі завдання

- Проілюструйте (презентація в Canva) різні географічні типи тваринництва, супроводивши рисунки короткими поясненнями (коментарями).
- Створіть інфографіку на тему: «Географія світового тваринництва: динаміка поголів'я худоби та виробництва продукції тваринництва за останні 10 років». Використайте дані авторитетних джерел (FAO, USDA, OECD).

Відео до теми «Тваринництво»

1. What is aquaculture and why do we need it? URL: <https://youtu.be/k6U3IgT1IVQ>

Думка експерта! У майбутньому на розвиток тваринництва дедалі більше впливатиме конкуренція за природні ресурси, особливо землю і воду, конкуренція між продуктами харчування і кормами, а також необхідність працювати в умовах економіки, обмеженої вуглецем. У перспективі попит на продукцію тваринництва може змінитися під впливом соціально-економічних факторів, таких як проблеми зі здоров'ям людини і зміна соціально-культурних цінностей. Існує значна невизначеність щодо того, як ці фактори будуть діяти в різних регіонах світу в найближчі десятиліття (Philip K Thornton, 2010)

Практична робота 10

Тема: ГЕОГРАФІЯ ПРОМИСЛОВОСТІ СВІТУ. ГІРНИЧА ПРОМИСЛОВІСТЬ. ЕНЕРГЕТИКА

Мета: сформувати уявлення про тенденції та особливості географії видобутку мінеральної сировини та енергетики світу; закріпити навички роботи з галузевою статистикою та навички картографування промисловості світу

Запитання для підготовки та обговорення

1. Гірничодобувна промисловість світу. Зміни в географії видобутку. Країни та регіони лідери з виробництва: залізної руди, марганцевої руди, бокситів, міді, калійної солі, сірки.
2. Енергетика світу: паливно-енергетичний баланс. Загальні тенденції розвитку енергетики.
3. Нафтова, газова, вугільна промисловість світу. Найбільші виробники та споживачі. Географії потоків енергоносіїв.
4. Структура світового виробництва електроенергії за типами електростанцій. Географічні особливості виробництва електроенергії.

Ключові терміни: МАГАТЕ, ОПЕК, декарбонізація економіки, низьковуглецева електроенергетика.

Література

1. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. / Я.Б. Олійник та ін., за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. Київ: Знання 2011. 640 с. Розділ 7.
2. Electricity Mix. *Our World in Data*. URL: <https://ourworldindata.org/electricity-mix>
3. Number of operable nuclear power reactors worldwide as of May 2022, by country. URL: <https://www.statista.com/statistics/267158/number-of-nuclear-reactors-in-operation-by-country/>

Завдання 1. Позначте на контурній карті основні басейни та родовища залізної руди: КМА (Росія), Уральський (Росія), Кольско-Карельський (Росія), Кузнецький (Росія), Західно-Австралійський (Австралія), Айрон-Ноб (Австралія), Каражас (Бразилія), басейн оз. Верхнє (США), Ньюфаундлендський (Канада), Лабрадорський (Канада), Трансвааль (ПАР), Сінгбхум (Індія), Кіруна (Швеція), Мінас-Жерайс (Бразилія), Аньшань (Китай).

Завдання 2. Користуючись даними різних джерел інформації заповніть таблицю. Країни-лідери з видобутку корисних копалин

визначте на останній рік. Поясніть, що називають «міським видобутком корисних копалин».

Корисні копалини	Загальний обсяг виробництва, млн. т або для золота, тис. кг	Попит на ринку. З чим пов'язана тенденція	Країни – лідери з видобутку (5 країн)
Марганцева руда			
Мідь			
Боксити			
Олово			
Нікель			
Срібло			
Золото			
Сіль			
Сірка			

Завдання 3. Ознайомтесь з публікацією «Electricity Mix» з сервісу Our World in Data (джерело 2). Дайте відповіді на запитання:

1. Які джерела енергії відносять до низьковуглецевих? Яка частка світового виробництва електроенергії на них припадає?
2. Прокоментуйте динаміку світового виробництва електроенергії на атомних електростанціях за останні 40 років.
3. Чи можна стверджувати, що намітилась прогресивна тенденція зниження виробництва електроенергії з викопного палива?
4. Що з викопного палива використовується для цілей електроенергетики у найбільших масштабах (газ, вугілля, нафта)?
5. Який відсоток світового виробництва електроенергії припадає на гідроелектростанції?

6. Визначте країни, у яких частка ГЕС у виробництві електроенергії дуже висока (перевищує 80%)?

Завдання 4. На контурній карті позначте країни світу, що мають атомну електроенергетику (джерело 3). Усі країни розбийте на 3 групи за кількістю атомних реакторів, застосуйте спосіб картографування – картограму. Оформіть легенду. Готову карту завантажте і надайте на перевірку. Сервіс для укладання карти – Mapchart.

Теми для досліджень

Виберіть одну з підгалузей машинобудування або хімічної промисловості:

1) *Машинобудування* (транспортне машинобудування (автомобілебудування, авіабудування, суднобудування); верстатобудування; електротехніка та електроніка; сільськогосподарське машинобудування

2) *Хімічна промисловість*: основна хімія (виробництво мінеральних добрив, кислот, соди); хімія органічного синтезу (виробництво пластмас, синтетичного каучуку, хімічних волокон); фармацевтична промисловість; парфумерно-косметична промисловість

- Зберіть статистичні дані про виробництво продукції обраної підгалузі у світі за останні 5 років.
- Визначте лідерів з виробництва продукції та проаналізуйте їхні конкурентні переваги.
- Проаналізуйте динаміку розвитку та структуру обраної підгалузі у світі.
- Визначте фактори, що впливають на розміщення підприємств обраної підгалузі.
- Зробіть висновки.
- Оформіть результати.

Практична робота 11

Тема: СВІТОВА МЕТАЛУРГІЯ, МАШИНОБУДУВАННЯ, ХІМІЧНА ПРОМИСЛОВІСТЬ

Мета: сформувати уявлення про тенденції та особливості географії металургії, машинобудування, хімічної промисловості світу; закріпити навички роботи з галузевою статистикою та навички картографування промисловості світу

Запитання для підготовки та обговорення

1. Географія чорної та кольорової металургії
2. Географія провідних галузей машинобудування (транспортне, верстатобудування, електронне машинобудування, виробництво роботів
3. Географія хімічної промисловості

Література

1. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. / Я. Б. Олійник та ін., за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. Київ: Знання 2011. 640 с. Розділ 13.
2. Венгер В., Хаустов В. Металургія: майбутнє галузі – ківш проблем? *Голос України*. 29 березня 2019. URL: <http://www.golos.com.ua/article/315388>
3. Forrest R., Rings T. Chemical industry vision 2030: a European perspective. URL: <https://www.kearney.com/chemicals/article/-/insights/chemical-industry-vision-2030-a-european-perspective>

Відеоматеріали

Geography of the Automotive Industry. URL: <https://youtu.be/Z2vb-n7DCq4>

Завдання 1. Користуючись різними джерелами інформації визначте десятку країн – лідерів з виробництва та експорту сталі на світовому ринку станом на останній рік. Наведіть відповідні графічні зображення.

Завдання 2. З'ясуйте, які трансформації відбуваються в світовій хімічній промисловості під впливом глобалізації, цифровізації, демографічних змін та глобального потепління.

Завдання 3. Проаналізуйте, що сприяло концентрації підприємств хімічної промисловості в таких країнах як: США, Китай, країни Близького Сходу (Саудівська Аравія, Кувейт, Об'єднані Арабські Емірати), Індія, Німеччина, Швейцарія, Бразилія, Японія, Південна Корея, Малайзія. Зверніть увагу на наступні фактори: доступність та значні запаси сировини, дешева енергія, науковий потенціал, технологічна база, інтелектуальний капітал, вартість робочої сили, внутрішній ринок, екологічні стандарти, географічне положення.

Завдання 4. Укладіть інтерактивну карту найбільших центрів (кластерів) хімічної промисловості: завод BASF (м. Людвігсгафен, Німеччина); нафтохімічний завод BASF-YPC Co (сумісне підприємство BASF та Sinopec, м. Нанкен, Китай); Sinopec (Пекін, Китай); нафтохімічний комплекс Dow Freeport (м. Фріпорт, що на південь від Х'юстона, штат Тезас, США); хімічний комплекс Садара компанії Sadara Chemical Company (м. Джубайль, Саудівська Аравія); хімічний кластер порту Антверпен (Нідерланди), центр нафтопереробної, нафтохімічної та спеціальної хімічної промисловості Сінгапуру (о. Джуронг, Сінгапур). Використайте для цього сервіс Google My Maps.

Завдання 5. Підготуйте повідомлення на одну з тем:

- Географія авіаракетобудування
- Географія електронного машинобудування
- Географія важкої промисловості
- Географія верстатобудування

Контрольні запитання

1. Чому в світі зростає попит на металобрухт? Як це пов'язано зі зміною клімату?
2. Поясніть зростаючий у світі попит на літій та графіт.

3. Наведіть приклади країн, які є крупними виробниками сталі, але при цьому не є її експортерами.
4. Назвіть чинники, що сприяють переміщенню хімічної промисловості в Азію.
5. Наведіть 4-5 прикладів хімічних транснаціональних компаній та вкажіть їх материнські країни.
6. Поясніть фразу: «Хімічна промисловість і надалі залишиться глобальною галуззю».
7. Поясніть переміщення світового лідерства у виробництві автомобілів із США до Китаю.

Географічна номенклатура

Центри цивільної аерокосмічної галузі в світі: Х'юстон, Сіетл, Вічита, Канзас, Дейтон, Огайо, Сент-Луїс, Грінвіль, Лонг-Біч, Палм-Дейл, Грінвіль (США); Монреаль, Торонто (Канада); Тулуза, Бордо (Франція); Севілья (Іспанія), Гамбург (Німеччина); Північно-Західна Англія і Брістоль (Великобританія); Нагоя (Японія); Цзючжоу (Китай); Сан-Жозе-дус-Кампус (Бразилія); Київ, Харків (Україна); Жуковський, Комсомольськ-на-Амурі та Іркутськ (Росія).

Практична робота 12

Тема: ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНА СИСТЕМА СВІТУ

Мета: закріпити знання термінів з галузі транспорту та використання їх у різних контекстах; сформувані уявлення про транспортно-логістичну систему світу; закріпити вміння порівнювати транспортно-логістичні системи двох основних типів країн; закріпити навички укладання інтерактивних карт.

Ключові терміни: транспортно-логістична система світу, вантажообіг, пасажирообіг, транспортний вузол, транспортний коридор, контейнерні перевезення, інтермодальні перевезення, каботаж.

Запитання для підготовки та обговорення

1. Поняття транспортно-логістичної системи світу.

2. Особливості територіальної організації транспорту в різних типах країн.
3. Найбільші транспортні вузли і транспортні коридори в регіонах світу.

Література

1. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. Я. Б. Олійник та ін., за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. Київ: знання 2011. 640 с. Розділ 17.
2. Дудник І. М. Транспортна географія. Підручник. Київ: НАУ, 2016. 288 с. URL: <https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/40708/1/Дудник%20І.М.%20Транспортна%20географія,%20підручник.pdf>
3. Попова Н. В. Транспортно-логістична система: дефініція та складові. *Бізнесінформ*. № 1. 2016. С. 169–174.
4. Rodrigue J.-P. The Geography of Transport Systems. FIFTH EDITION. New York: Routledge, 2020. 456 p. URL: <https://transportgeography.org>

Завдання 1. Користуючись різними літературними джерелами порівняйте транспортно-логістичні системи економічно-розвинених країн та країн, що розвиваються. Використайте для порівняння такі критерії: *довжина і щільність транспортної мережі, наявність транспортних вузлів і транспортних коридорів, ступінь розвитку різних видів транспорту, потенціал взаємозамінності, швидкість руху, відсоток електрифікованих залізниць, технічний рівень, стійкість, адаптивність до змінюваного зовнішнього середовища*. Узагальнені результати надайте в табличній формі.

Транспортно-логістична система економічно розвинених країн	Транспортно-логістична система країн, що розвиваються

Завдання 2. Зробіть міні-дослідження однієї з регіональних транспортних систем на вибір (Європейська, Північно-Американська, Південно-Американська, Східно-Азійська, Південно-Азійська, Африканська). За результатами дослідження підготуйте презентацію в Canva. Використайте для характеристики регіональної транспортної системи знімки і 3-D зображення з геосервісу Google Планета Земля.

Завдання 3. Укладіть інтерактивну карту найбільших портів, аеропортів, додавши обов'язкову географічну номенклатуру з переліку. До кожної локації додайте фото (або відео), нотатки. Поділіться посиланням на інтерактивну карту з іншими здобувачами освіти.

Для виконання роботи оберіть один із сервісів:

Google My Maps або National Geographic MapMaker (<https://mapmaker.nationalgeographic.org/map/05ee0056dfa242a59da98ecab197f777/edit>)

А) найбільші за вантажообігом порти світу:

Шанхай (Китай), Сінгапур, Циндао (Китай), Гуанчжоу (Китай), Нінбо-Чжоушань (Китай), Роттердам (Нідерланди), Тяньцзін (Китай), Пусан (Південна Корея), Далянь (Китай), Кваньян (Китай), Гонконг (Китай), Південна Луїзіана (США), Порт Кланг (Малайзія), Х'юстон (США), Антверпен (Бельгія), Сямень (Китай), Нагоя (Японія), Ульсан (Південна Корея), Дубайські порти (ОАЕ), Дамп'єр (Франція), Тіба (Японія), Ньюкасл (Японія), Інчхон (Південна Корея), Ітакі (Бразилія), Ванкувер (Канада), Гамбург (Німеччина).

В) найбільші нафтоналивні порти світу:

Міна-ель-Ахмаді (Кувейт), Рас-Таннур (Саудівська Аравія), Валдіс (США), Тампіко (Мексика), Харк (Іран), Мілфорд-Хейвен (Великобританія), Лагос-Бонні (Нігерія), Маракайбо (Венесуела).

С) найбільші аеропорти. Хартсфілд-Джексон (Атланта, США), Хітроу (Лондон, Великобританія), О'хара (Чикаго, США), Лос-Анджелес (США), Денвер (США), Шарль-де-Голль (Париж, Франція), Даллас/Форт-Уерт (США), Рейн-Майн (Франкфурт-на-

Майні, Німеччина), Дж. Ф. Кеннеді (Нью-Йорк, США), Ла-Гардіа (Нью-Йорк, США), Логан (Бостон, США), Скай-Харбор (Фінікс, США), Мак-Карран (Лас-Вегас, США), Гонолулу (США), Сан-Франциско (США), Гатвік (Лондон, Великобританія), Наріта (Токіо, Японія), Ханеда (Токіо, Японія), Кансай (Осака, Японія), Орлі (Париж, Франція), Ф'юмічіно або Леонардо да Вінчі (Рим, Італія), Схіпгол (Амстердам, Нідерланди), Чангі (Сінгапур), Торонто (Канада), Гонконг (Китай).

Завдання 4. Знайдіть на карті *найбільші трансконтинентальні автомагістралі (шосе)*: Золотий чотирикутник (Делі – Мубай – Ченнай – Калькутта); Австралійська магістраль 1; Трансканадське шосе; Транссибірська магістраль (Санкт-Петербург – Владивосток); Панамериканське шосе (м. Фербенкса, штат Аляска – Жуан-Песоа в Бразилії); Трансамазоніка (Ріо-де-Жанейро – Богота), Трансафриканське шосе (Нджамена – Джибуті); Транссахарське шосе або Трансафриканська магістраль 2 (Алжир – Лагос); Трансафриканське шосе 4 (Каїр – Кейптаун).

Контрольні запитання

1. Розшифруйте зміст фрази: «Річний пасажирообіг на таких маршрутах складає 20 млн осіб».
2. Визначте переваги та недоліки міжнародних транспортних коридорів.
3. Які фактори впливають на розташування транспортних вузлів, таких як порти, аеропорти, вузлові залізничні станції?
4. Як глобалізація впливає на розвиток світової транспортної системи?
5. Запропонуйте заходи, які можуть бути використані для покращення ефективності та сталості світової транспортної системи.
6. Окресліть основні тенденції в розвитку транспорту на сучасному етапі.
7. Які нові технології впливають на транспортну систему?

Практична робота 13

Тема: **ГЕОГРАФІЯ СВІТОВОГО СЕКТОРУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ. ГЕОГРАФІЯ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ**

Мета: сформувати уявлення про роль сучасних видів зв'язку в світовому господарстві та географічні особливості поширення в світі Інтернет та мобільного зв'язку; опанувати ключові терміни до теми.

Запитання для підготовки та обговорення

1. Поняття та ознаки інформаційного суспільства. Поняття інформаційно-комунікаційних технологій.
2. Науково-технічний прогрес у видах зв'язку. Сучасний інформаційний простір.
3. Сучасні види інформаційної комунікації.
4. Супутниковий зв'язок та Інтернет як складники глобальної інформаційної мережі. Функції мережі Інтернет. Географія сучасних видів зв'язку

Рекомендована література

1. Географія світового господарства (з основами економіки) : навч. посіб. Рекомендовано МОН України / Я. Б. Олійник та ін., за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. Київ: Знання 2011. 640 с. Розділ 21.
2. Загальні принципи побудови та функціонування мережі Інтернет. Побудова мережі Інтернет. Основні принципи побудови локальної мережі
3. Number of internet users worldwide as of 2022, by region. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/249562/number-of-worldwide-internet-users-by-region/>
4. Кіптенко В. Глобальні тенденції розвитку супутникової індустрії. Географія. 2011. №59.
5. Xiaoming H.,Chow Seet Kay.Factors affecting Internet development: An Asian

Завдання 1. Схарактеризуйте властивості інформації як ресурсу. До якого сектору світового господарства, на вашу думку, слід відносити інформаційну індустрію: а) інфраструктура (зв'язок); б) наукоємна галузь промисловості; в) наука?

Завдання 2. Користуючись рекомендованою літературою заповніть таблицю.

1.	Основними факторами формування національних та світових телекомунікаційних систем є:	1. Зростання потреби в отриманні та обміні інформацією; 2. Інше (продовжити)
2.	Що таке Інтернет? Роком його «народження» вважають: ...	
3.	Що означають символи (аббревіатура): WWW?	
4.	Функції Інтернету:....	
5.	Основні елементи територіальної структури Інтернет:	
6.	Чому зв'язок називається «стільниковим»?	
8.	Схарактеризуйте (до 5 позицій) роль стільникового зв'язку в розвитку світового господарства	
10.	Рівень проникнення мобільного зв'язку в світі станом на останній рік досяг позначки:....	
11.	Основний приріст кількості користувачів мобільних пристроїв припадає на регіони: (вибрати – Північна Америка, Латинська Америка, ЄС, Азія, Африка, Австралія)	

12.	Найбільші телекомунікаційні ринки на планеті мають такі три країни (на останній рік):	
13.	Найбільшим оператором мобільного зв'язку в світі (і за доходами від мобільного зв'язку, за кількістю підключень) є:	

Завдання 3. Як пов'язані інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) та економічне зростання? Вивчіть це питання. Назвіть якомога більше причин для того, щоб пояснити, що ІКТ необхідні для економічного розвитку світової економіки та будь-якої окремо взятої країни.

Розуміння географії цифровізації, включаючи системну вразливість у державних і приватних мережах і небезпечні недоліки в ланцюгах поставок, є важливішим, ніж будь-коли. Поліпшення роботи з нанесення на карту все більш поширених цифрових мереж земної кулі – супутників, підводних кабелів і стільникових веж, які передають дані та з'єднують людей і речі одне з одним – може допомогти визначити системні ризики та способи їх пом'якшення [Muggah R. The Real-Life Risks of Our Digital World. 21.10.2021. URL: <https://foreignpolicy.com/2021/07/10/digital-risk-mapping-maps-geography-data-networks-telecommunications-satellites-cell-towers-undersea-cables-rare-earths/>]

Практична робота 14

Тема: ГЕОГРАФІЯ СВІТОВОЇ СИСТЕМИ НДДКР І ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ

Мета: сформувані уявлення про сучасну географію науки в світі; засвоїти основні поняття теми

Запитання для підготовки та обговорення

1. Роль науки в системі світового господарства

2. Передумови і фактори розвитку науки
3. Географічна нерівномірність розвитку науки та причини, що її обумовлюють. Країни-лідери за рівнем розвитку науково-освітнього комплексу.
4. Територіальні форми організації науки в світі
5. Форми міжнародного науково-технічного співробітництва

Рекомендована література

1. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. Олійник Я.Б. та ін., за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. Київ: знання 2011. 640 с. Розділ 21.
2. Петришин Г. П., Солан С. Б. Наукові парки: функціонально-технічні та територіально-просторові напрями розвитку. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : Архітектура. 2013. № 757. С. 239–247.
3. Кваша Т.К. Науково-технологічні парки: теоретичні та практичні аспекти створення й міжнародний досвід розвитку. *Наука, технології, інновації*. 2017. № 4. С. 10–26.

Завдання 1. Користуючись рекомендованою літературою дайте відповіді на запитання та заповніть таблицю.

Запитання	Відповідь
Розшифруйте термін НДДКР	НДДКР – це
Дізнайтеся, які індикатори використовуються для оцінки рівня розвитку наук в країні?	1) чисельність наукового персоналу на 1 млн. осіб;... Інші – (не менше 10 індикаторів)
Для комплексної оцінки рівня розвитку науки в країнах світу використовують глобальний інноваційний індекс. На основі яких показників він розраховується?	

Які перші 10 країн мають найвищий рейтинг за глобальним інноваційним індексом станом на останній рік?	
Елементами територіальної структури науки є наукові інкубатори, технопарки, технополіси. Дайте визначення цим термінам.	
У чому відмінності між поняттями <i>технопарк</i> і <i>технополіс</i> ?	
Які існують різновиди технополісів і технопарків?	
Звідки пішла така назва «Силіконова долина»?	
Схарактеризуйте один з найбільших технополісів світу (за вибором)	
Просторова нерівномірність соціально-економічного розвитку зумовила поляризацію НДДКР, формування зон розвитку сфери науки і технологій в світі. Які це зони?	
Однією з форм міжнародного науково-технічного співробітництва є передача технологій (у вигляді наукоємного виробництва або обмін науково-технічними знаннями). Вкажіть інші форми такого співробітництва.	
Розшифруйте значення термінів: <i>франшиз, франчайзинг, лізинг, інжиніринг</i>	
Продукція яких галузей (їх 5) утворює «експорт новітніх технологій»?	
Які з країн, що розвиваються, мають значний потенціал науково-освітньої сфери?	
Які значні просторові зрушення відбулись у глобальній територіальній структурі наукової сфери ХХІ ст.?	

Практична робота 15

Тема: **ГЕОГРАФІЯ ТУРИЗМУ**

Мета: сформувати уявлення про туризм як різновид міжнародних відносин, вид економічної діяльності і галузь, фактори розвитку міжнародного туризму; туристські макрорегіони, географію туристських потоків, основні тенденції в туризмі.

Ключові терміни: туризм, турист, міжнародний туризм, UNWTO, туристські потоки, туристські макрорегіони.

Запитання для підготовки і обговорення

1. Ключові терміни в галузі географії туризму.
2. Фактори розвитку міжнародного туризму.
3. Характерні риси розвитку туризму на сучасному етапі.
4. Туристські регіони світу (підхід UNWTO). Рейтинг туристських макрорегіонів за кількістю туристських прибуттів та за обсягом надходжень від туризму.
5. Особливості географії туристських потоків.

Рекомендована література

1. Географія світового господарства (з основами економіки): навч. посіб. Олійник Я.Б. та ін., за ред. Я. Б. Олійника, І. Г. Смирнова. Київ: знання 2011. 640 с. Розділ 21.
2. Кузик С. П. Географія туризму : навч. посіб. МОНУ ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Географічний ф-т. Київ : Знання, 2011. 271 с. URL: <https://textbook.com.ua/turizm/1473453508>
3. UNWTO: офіційний сайт. URL: <https://www.unwto.org/>
4. Glossary of tourism terms. URL: <https://www.unwto.org/glossary-tourism-terms>
5. Global tourism industry – statistics & fact. URL: <https://www.statista.com/topics/962/global-tourism/#topicOverview>

Завдання 1. Зайдіть на офіційний сайт Всесвітньої Туристичної Організації (англ. World Tourism Organization, UNWTO), відкрийте

опцію «Інформаційна панель туристичних даних ЮНВТО» (<https://www.unwto.org/tourism-data/global-and-regional-tourism-performance>), далі – опцію «Global and Regional tourism results» (Глобальні та регіональні результати туризму). Ознайомтесь із статистикою туризму на останній рік у розрізі регіонів та субрегіонів. На основі цього складіть інформаційне повідомлення «Статистика туристських потоків станом на xxxx рік».

Завдання 2. Користуючись картографічним сервісом MapChart (<https://www.mapchart.net/>) укладіть карту туристських макрорегіонів, виділених UNWTO.

Завдання 3. Схарактеризуйте один із туристських макрорегіонів за планом: склад макрорегіону, статистика туристських прибуттів і доходів від туризму, туристичні ресурси макрорегіону, найбільш привабливі країни, найважливіші центри туризму. Підготуйте презентацію обраного макрорегіону в сервісі Canva.

Контрольні запитання

1. Розшифруйте скорочення UNWTO.
2. Поясніть, як туризм впливає на економіку країн.
3. Які глобалізаційні тенденції стали помітними в туризмі наприкінці ХХ століття?
4. На які туристичні ресурси орієнтується туризм? Як ці ресурси класифікують?
5. Наведіть 4-5 прикладів об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Скільки таких об'єктів знаходиться в Україні?
6. Охарактеризуйте географію міжнародних туристичних потоків.
7. Чому основними виробниками та споживачами туристичних послуг є економічно-розвинені країни?

ГЛОСАРІЙ

Політична карта – географічна карта, що відображає просторове розташування держав, країн, їх кордонів, столиць.

Федеральна держава (федерація) – політичне утворення, що має у своєму складі самоврядні одиниці (республіки, штати, землі, провінції тощо), автономія яких визначається конституцією держави.

Унітарна держава – суверенна держава, що не має в своєму складі самоврядних (автономних) одиниць та управляється як єдине ціле, має вищу владу у складі центральної влади країни.

Республіка – 1) держава, що управляється обраними представниками народу і президентом; 2) держава, у якій вища влада належить всім громадянам, що мають право голосу (електорат) і здійснюється представниками, обраними і відповідальними перед ними.

Абсолютна монархія – форма монархії, при якій монарх (король, султан) має абсолютну, нічим не обмежену владу.

Конституційна монархія – форма монархії, при якій влада монарха обмежена конституцією, законодавчим органом або звичаями.

Інтеграція економічна – 1) об'єктивний процес розвитку стійких економічних зв'язків і поділу праці національних господарств, що близькі за економічним рівнем; 2) процес усунення розбіжностей, що перешкоджають потоку товарів, послуг, капіталу, людей та ідей між країнами.

Регіональні економічні інтеграційні утворення – міждержавні економічні утворення, що ставлять своєю метою поступове об'єднання своїх господарств шляхом зближення і зміни господарських механізмів насамперед у зовнішньоекономічній сфері (усунення бар'єрів для вільної торгівлі в регіоні, збільшення вільного пересування людей, робочої сили, товарів і капіталу та ін.).

Модель «Центр-Периферія» – просторова метафора, яка описує та намагається пояснити структурний зв'язок між передовим або столичним «центром» і менш розвинутою «периферією» у межах окремої країни, або у застосуванні до відносин між капіталістичними суспільствами і суспільствами, що розвиваються (Encyclopedia.com)

Лінія Брандта – хвиляста лінія, якою на карті розмежовані країни Глобальної Півночі та Глобального Півдня; йде від півночі Мексики крізь верхню частину Африки і Близького Сходу, огинає Індію і Китай, а потім сповзає вниз, охоплюючи більшу частину Східної Азії, за винятком Японії, Австралії і Нової Зеландії. **Л.Б.** було запропоновано бувшим канцлером Німеччини Віллі Брандом в 1980-х роках як візуальне відображення розриву між економічно розвиненими країнами (Глобальною Північчю) та країнами, що розвиваються (Глобальним Півднем).

«Глобальний Південь» (альтернатива термінам «третій світ», «країни, що розвиваються») – концепція, що використовується в міжурядових організаціях для позначення економічно неблагополучних національних держав, більшість яких розташована в південній півкулі. За версією Світового банку **«Г.Пд.»** – це країни з низьким або середнім доходом в Азії, Африці, Латинській Америці та Карибському басейні. Фінансовий центр ООН веде та оновлює перелік країн **«Глобального Півдня»**. Станом на 2022 рік до переліку входять 78 країн під назвою **«Група 77 і Китай»**.

«Глобальна Північ» (альтернатива для країн «першого світу» або розвинених країн) – концепція, що використовується для відмежування від іншого світу найбагатших країн відповідно до показників ВВП на душу населення або індексу людського розвитку. Більшість країн **«Г.Пн.»** розташовані в Північній Америці, Європі та Північній Азії, хоч декілька країн, включно з Австралією та Новою Зеландією, розташовані в Південній півкулі.

Глобалізація – (від англ. «globe» – земна куля) – термін, яким позначають процес посилення взаємозалежності національних та регіональних економік, суспільства та культури, які стають

інтегрованими через глобальну мережу торгівлі, комунікацій, імміграції та транспорту. Г. призводить до перетворення світової економіки на єдиний ринок товарів, послуг, капіталів, робочої сили і знань, сприяє інтернаціоналізації, змінює економічне та соціокультурне життя більшості країн світу. Основною рисою Г. є формування глобально існуючого виробничого процесу, перетворення транснаціональних корпорацій (ТНК) на головних гравців в системі світогосподарських економічних зв'язків.

Регіоналізація – процес зростання суспільної інтеграції в межах певного регіону, включаючи економічну, соціальну, політичну взаємодію між національними державами в його складі.

Глобальний фінансовий центр (світовий фінансовий центр, фінансовий хаб) – місто (регіон) із стратегічним розташуванням, у якому концентруються штаб-квартири великих фінансових компаній, численні заклади, що надають фінансові послуги (банки, фондові біржі, торгові і страхові компанії). Глобальні фінансові центри тяжіють до районів, де фірми мають доступ до великих обсягів капіталу або фінансування від банків, страхових компаній та інших фінансових закладів. Глобальні фінансові центри оснащені першокласною інфраструктурою, комунікаціями та комерційними системами, у них існує прозорий і надійний правовий і регуляторний режим, підкріплений стабільною політичною системою.

Міжнародний валютний ринок – ринок, на якому учасники зі всього світу купляють і продають різні валюти. **М.в.р.** допомагає спростити обмін валюти, а також глобальні транзакції, у т. ч. кредити, інвестиції та глобальну торгівлю.

Глобальна фінансова система – всесвітня структура правових угод, інститутів, які разом сприяють міжнародним потокам фінансового капіталу для інвестицій і фінансування торгівлі. Компонентами глобальної фінансової системи є міжнародний фінансовий ринок, фінансові інструменти, фінансові заклади, фінансові послуги.

Індекс глобальних фінансових центрів (GFCI) – це рейтинг конкурентоспроможності фінансових центрів, що ґрунтується на

більш ніж 29000 оцінках фінансових центрів з онлайн-анкети разом з більш ніж 100 індексами таких організацій, як Світовий банк, Організація економічного співробітництва і розвитку. Публікується рейтинг два рази на рік.

Ресурсозабезпеченість – співвідношення між запасами ресурсів та обсягами їх використання, виражене в кількості років, на які вистачить ресурсу. Ресурсозабезпеченість виражається також запасами на душу населення, на одиницю території.

Критичні мінерали і елементи – це ті, які можуть закінчитися і які особливо важливі (незамінні) для високотехнологічних галузей. Критичні мінерали характеризуються нерівномірним глобальним розподілом. Критичність мінералів змінюється з часом залежно від пропозиції та потреб суспільства.

Мінеральні ресурси – сукупність розвіданих запасів різних видів корисних копалин, що можна використовувати в господарстві у вигляді сировини або джерел енергії.

Земельні ресурси – сільськогосподарські землі та інші земельні ділянки, які використовуються або можуть бути використані при сучасному рівні розвитку продуктивних сил суспільства в різних видах діяльності.

Органічне землеробство – такий спосіб ведення сільського господарства, який передбачає природні, біологічні (не синтетичні) способи підтримання родючості ґрунтів, біологічні, культурні та генетичні способи боротьби зі шкідниками та хворобами культурних рослин і тварин.

Ґрунтозахисне землеробство – це тип землеустрою, який зосереджується на трьох основних цілях: мінімальне порушення ґрунту, збереження складу і властивостей ґрунтового покриву та сівозмінна культура. Метою мінімального порушення ґрунту є зменшення кількості ґрунту, що перевертається або порушується під час посадки та збору врожаю.

Органічне сільське господарство – це сільське господарство, яке уникає використання «штучних» хімічних речовин та генетично модифікованих культур.

ФАО (Продовольча та сільськогосподарська організація ООН, англ. Food and Agriculture Organization, FAO) – міжурядова організація, спеціалізована установа ООН, яка очолює міжнародні зусилля у боротьбі з голодом.

Водні ресурси – поверхневі та підземні води, які використовуються або можуть використовуватися в господарській діяльності (води озер, річок, льодовиків, підземні води, опріснені води морів). У широкому розумінні, **В. р.** – це весь обсяг вод гідросфери, що містяться в річках, озерах, льодовиках, морях і океанах, а також у підземних горизонтах і в атмосфері.

Лісові ресурси – деревні, технічні, лікарські та інші продукти лісу та його властивості, що використовуються для задоволення потреб населення і виробництва. До корисних властивостей лісу відносять здатність сприяти оздоровленню населення та його естетичному вихованню, запобігати ерозії ґрунтів, очищувати навколишнє природне середовище, регулювати стік води тощо.

Бореальні ліси – переважно хвойні ліси (тайга), що ростуть в умовах холодного та помірно-холодного клімату, розташовані між 50 та 70° пн. ш.

Знеліснення – перетворення лісів на інші види земельних угідь без лісового покриву (пасовища, пустирі, сільськогосподарські угіддя).

Ресурси Світового океану – це все, що знаходиться в океані і може бути використано людиною: флора і фауна, корисні копалини, джерела енергії і вода.

Зелена революція – серія швидких технологічних та агрономічних досягнень, що мали місце після Другої світової війни, які зробили сільське господарство продуктивним та допомогли вирішити проблему голоду в багатьох країнах, що розвиваються. Основними складниками **З. р.** були: якісний посівний матеріал, отриманий у результаті селекції; використання хімічних речовин (пестицидів і добрив); багаторазова система землеробства, що підтримується використанням сучасної сільськогосподарської техніки та відповідної системи зрошення.

Друга зелена революція (біотехнологічна революція) – технологічні досягнення в агровиробництві у ХХІ ст., що ґрунтуються на біотехнологіях, екологічних та ІТ-технологіях, використанні ГМО. **Д.з.р.** є відповіддю на такі виклики як: подальше зростання населення та загострення проблеми голоду, глобальна зміна клімату, скорочення ресурсів викопного палива.

Аквакультура – це розведення, вирощування та заготівля риби, моллюсків та водних рослин. По суті, **А.** - це землеробство у воді.

Точне тваринництво – така система управління тваринництвом, що передбачає постійний і точний контроль за здоров'ям та благополуччям тварин. **Т. т.** полягає у безперервному дистанційному виявленні і моніторингу тварин за допомогою аналізу зображень тварин, звуків, даних відстеження ваги, фізичного стану та біологічних показників.

Промислове тваринництво – тваринництво на промисловій основі, характерне для країн Західної Європи, де тварини вирощуються в стійлах і загонах, годуються промисловими кормами і ретельно контролюються для запобігання хвороб.

Пасовищне тваринництво – система у тваринництві, поширена переважно в посушливих районах, що передбачає використання малопродуктивних пасовищ та води для розведення худоби. Ключовою характеристикою **П. т.** є мобільність. Основні райони **П.т.** – Африка на південь від Сахари (ВРХ), Близький Схід (вівці, кози), Центральна Азія (вівці, кози, коні, верблюди, яки), Анди Південної Америки (лами, альпаки, вівці), північні райони Норвегії та Фінляндії (олені) та ін.

Робоча сила – 1) кількість людей, готових працювати за наймом (зазвичай це зайняті + зареєстровані безробітні); 2) усі особи, які забезпечують пропозицію на ринку праці. У різних країнах методика обчислення кількості робочої сили може відрізнятись.

Рівень безробіття – це відношення кількості безробітних до кількості робочої сили, виражене у відсотках (за підходом МОП).

Глобальна робоча сила (міжнародна робоча сила, віртуальні інтернаціональні команди) – розподілена між країнами робоча

сила (персонал) компанії, на противагу місцевій робочій силі, яка знаходиться в межах однієї юрисдикції. Чисельність глобальної робочої сили швидко зростає.

Зайняті – ті, хто працював за винагороду, або у власному бізнесі (з отриманням доходу), не менше 1 години на тиждень.

Самозайняті – ті, хто працює за прибуток або винагороду у своєму власному бізнесі, професії, фірмі.

«Сині комірці» – група робітників, які не мають високої кваліфікації і виконують фізичну роботу.

«Білі комірці» – група працівників, які володіють високою кваліфікацією і навичками та професійно займаються розумовою працею.

«Рожеві комірці» – група працівників (здебільшого жінок), які працюють у сфері послуг (офіціанти, клерки, продавці тощо).

«Золоті комірці» – категорія висококваліфікованих мультидисциплінарних працівників, які поєднують інтелектуальний потенціал «білих комірців» з ручною працею «синіх комірців» (ІТ, наукові дослідження та новітні галузі промисловості).

«Міський видобуток корисних копалин» – енергоефективний та екологічно корисний спосіб переробки вторинної сировини шляхом систематичного вилучення сполук, елементів та енергії з антропогенних запасів.

Декарбонізація економіки – 1) процес зменшення викидів вуглецю в навколишнє природне середовище для покращення його якості та обмеження зміни клімату; 2) усі заходи, за допомогою яких підприємства та уряди скорочують свій вуглецевий слід, щоб зменшити його вплив на клімат.

Диверсифікація економіки – урізноманітнення структури виробництва та торгівлі з метою збільшення джерел доходів та зменшення ризиків. Д. особливо актуальна для найбільш розвинутих країн, що сильно залежать від сільського господарства,

видобутку корисних копалин, або мають не вигідне географічне положення (не мають виходу до моря).

Низьковуглецева електроенергетика – термін, яким позначають виробництво електроенергії із суттєво нижчими викидами парникових газів, порівняно з електроенергетикою, що працює на традиційному викопному паливі. До **Н.е.** відносять сонячну, вітрову, атомну та більшу частину гідравлічної електроенергетики.

ОПЕК – (англ. The Organization of the Petroleum Exporting Countries) – постійно діюча міжурядова організація країн-експортерів нафти, яка координує та уніфікує нафтову політику своїх країн-членів. ОПЕК прагне забезпечити стабілізацію цін на нафту на міжнародних нафтових ринках з метою усунення шкідливих і непотрібних коливань, захистити інтереси нафтовидобувних країн та їх стабільні доходи. До складу організації входять 13 країн, що розвиваються (станом на 2022 рік).

МАГАТЕ (англ. International Atomic Energy Agency, IAEA) – міжнародне агентство з атомної енергії, що працює під керівництвом ООН; є міжнародним центром співпраці в ядерній галузі, веде роботу зі сприяння мирному та безпечному використанню ядерних технологій.

Контейнер – міцна, придатна для штабелювання ємність, що має відповідні пристосування для транспортування вантажів різними видами транспорту.

Транспортно-логістична система – сукупність інтегрованих елементів, пов'язаних з наданням транспортно-логістичних послуг, що взаємодіють між собою у сфері переміщення вантажів та пасажирів на основі врахування інтересів усіх зацікавлених сторін.

Генеральні (пакетні) вантажі – вид вантажів, які складаються з готових виробів різної форми, розміру, що мають високу вартість відносно їх ваги або простору, який вони займають у транспортному засобі.

Сипучі вантажі – сировинні вантажі (руди, зерно, вугілля, нафта, нафтопродукти і паливо), вартість яких невелика по відношенню до їх ваги.

Контейнерні перевезення – послідовне перевезення вантажів двома чи більше видами транспорту в одній і тій самій вантажній одиниці або автотранспортному засобі без перевантаження самого вантажу при зміні виду транспорту.

Мультимодальні перевезення – переміщення вантажів від пункту відправлення до пункту призначення з використанням декількох видів транспорту. Один перевізник бере повну відповідальність і забезпечує доставку від дверей до дверей, навіть якщо під час подорожі використовуються інші перевізники. Переваги І.п. – оперативне відстеження вантажу, мінімізація витрат відправника вантажу, зниження транспортних витрат.

Транспортна глобалізація – процес інтеграції транспортних систем різних країн та регіонів у глобальну мережу.

Сталий розвиток транспорту – концепція, що спрямована на забезпечення розвитку транспортної системи з урахуванням екологічних, соціальних та економічних аспектів, з метою забезпечення потреб сучасного суспільства без погіршення умов життя майбутніх поколінь.

Безбар'єрний транспорт – транспорт, доступний для всіх людей, незалежно від їхніх фізичних можливостей чи обмежень. Безбар'єрність забезпечується спеціальною конструкцією, наявністю пандусу, широким дверей, вільного місця для інвалідних візків тощо.

Ринкова економіка – економічна система, де вирішальну роль у розподілі ресурсів відіграють ринкові механізми попиту і пропозиції.

Централізовано-планова (командна) економіка – економічна система, за умов якої уряд або державний орган приймає економічні рішення щодо виробництва та розподілу товарів.

Стільниковий зв'язок – це вид зв'язку, який забезпечує бездротову двосторонню передачу інформації в межах обслуговуваної зони.

Супутниковий зв'язок – це вид зв'язку, який забезпечує бездротову двосторонню передачу даних за допомогою супутникових систем.

Інтернет – це система підключених комп'ютерних мереж глобального масштабу, призначена для обміну інформацією.

5G – п'яте покоління («5th Generation») мобільних мереж. Це наступна після попередніх поколінь (1G, 2G, 3G, 4G) технологія бездротового зв'язку, яка є ефективнішою й більш досконалою.

Широкошмуговий доступ до системи Інтернет – високошвидкісне безперервне підключення до мережі Інтернет, яке дозволяє користувачам приймати і передавати високоякісні голосові дані, графіки та відео. Поняття включає в себе 3 основні складники: висока швидкість доступу, безперервність підключення до Інтернету і «двосторонній зв'язок».

Starlink – це глобальна супутникова система, розгорнута Компанією SpaceX для забезпечення високошвидкісного широкошмугового доступу до Інтернету в місцях, де вона була ненадійною, дорогою або повністю недоступною. Система працює через розташовані на орбіті супутники Starlink.

Рівень проникнення Інтернет – це відсоток охоплення ним населення.

Четверта промислова революція (Індустрія 4,0) – концепція, яка має відношення до сучасних технологічних змін у промисловості та інших сфер життя. Це поєднання досягнень у галузі штучного інтелекту (ШІ), робототехніки, Інтернету речей (IoT), Web3, блокчейну, 3D-друку, генної інженерії, квантових обчислень та інших технологій. Для Індустрії 4,0 характерно поступове стирання меж між фізичним, цифровим та біологічним світами.

Інтернет речей (IoT – Internet of Things) – термін, запропонований у 1999 році британським технологічним

експертом Кевіном Ештоном для системи взаємопов'язаних комп'ютерних пристроїв, механічних та цифрових машин, об'єктів, живих організмів, які наділені унікальними ідентифікаторами та здатні передавати дані через мережу без вимоги взаємодії між людьми та комп'ютерами.

Глобальна система мобільного зв'язку – це цифрова мобільна мережа, що широко використовується користувачами мобільних телефонів у Європі та інших частинах світу.

Індустрія туризму (індустрія гостинності) – це галузь третинного сектору економіки, яка виробляє і надає туристські послуги. **І.т.** – це система виробничих, транспортних, торговельних, сервісних компаній, підприємств і засобів розміщення й харчування, призначена для задоволення попиту на туристські товари та послуги. **І.т.** – це комплексне поняття, яке поєднує туристичні агентства, авіакомпанії, готелі та ресторани, розважальні заходи, професійні асоціації та туристичні державні структури.

Туристи – люди, які подорожують і залишаються в місцях за межами свого звичайного середовища, більше ніж 24 години, але менше ніж один рік поспіль, для відпочинку, бізнесу, здоров'я чи з інших причин.

Міжнародний туризм – це подорож в іншу країну, відмінну від країни, у якій турист проживає, не більше ніж на один рік з метою відпочинку чи бізнесу.

Туризм – це соціальне, культурне та економічне явище, яке передбачає переміщення людей до країн або місць за межами їх звичного середовища з особистими чи діловими/професійними цілями. Цих людей називають відвідувачами (вони можуть бути як туристами, так і екскурсантами; резидентами чи нерезидентами), і туризм пов'язаний з їх діяльністю, деякі з яких передбачають витрати на туризм (Всесвітня Туристична Організація ООН, 2008). **Т.** – бізнес або галузь надання інформації, розміщення, транспортування та інших послуг для туристів.

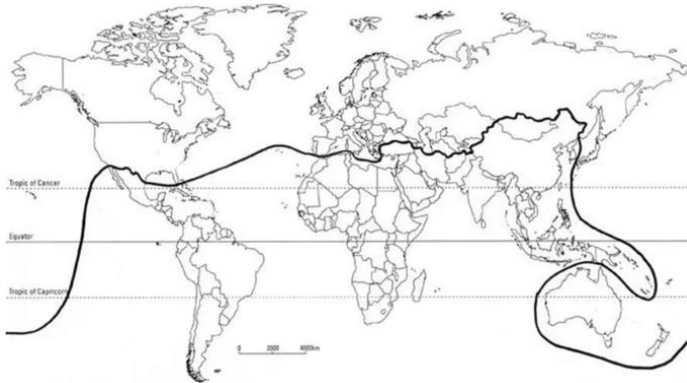
Всесвітня туристична організація ООН (UNWTO) – структурний підрозділ ООН, відповідальний за «сприяння відповідальному, стійкому та загальнодоступному туризму» (UNWTO, 2014). Поєднує в своєму складі 160 країн і понад 500 дочірніх компаній (приватних, дослідницьких та освітніх установ та неурядових організацій). Штаб-квартира – в Мадриді (Іспанія). Завдання ЮНВТО – відстоювання цінності туризму, сприяння сталому розвитку туризму, підвищення конкурентоспроможності туризму, збільшення внеску туризму в скорочення бідності та розвиток знань та економік.

ТЕСТИ

1. Що не входить у поняття «державна територія»?

- A. внутрішні води в межах кордонів
- B. територіальні води
- C. повітряний простір над суходолом і внутрішніми водами
- D. виключна (морська) економічна зона
- E. умовні території (судна під прапором держави...)

2. Що за розмежування країн світу демонструє чорна лінія на карті? (дайте відповідь з одного речення)

3. Приведіть у відповідність:

A. Південна Корея,
Сінгапур	1. країни переселенського
капіталізму
B. Ізраїль, ПАР,
Австралія, Нова
Зеландія, Канада	2. країни залежного
«плантаційного
господарства»
C. Нікарагуа,
Сальвадор, Гондурас	3. країни «великих
можливостей»
D. Китай, Індія,
Індонезія, Бразилія,
Мексика	4. економічно розвинені
країни

4. Яка група країн згідно типології не представлена в Африці?

- A. найбільш розвинені країни світу
- B. країни концесійного розвитку капіталізму
- C. країни-експортери нафти
- D. країни «великих можливостей»

5. Знайдіть помилкове твердження:

- A. Найбільшу кількість колоній та напівколоній мають Великобританія і Франція
- B. Найбільша кількість монархій і федерацій – в Європі
- C. Єдиною колонією в Європі є Гібралтар
- D. ОАЕ є монархією з федеративною формою устрою

6. Яка держава не входить до ЄС?

- A. Хорватія
- B. Албанія
- C. Австрія
- D. Болгарія

7. У якому році незалежність отримали відразу 17 африканських держав, за що його назвали «роком Африки»?

- A. 1950
- B. 1960
- C. 1965
- D. 1970

8. З яким науковим відкриттям пов'язують початок другої науково-технічної революції?

- A. випуск першого мікроскопу
- B. поява оптико-волоконного кабелю
- C. випуск першого пейджеру
- D. випуск першого комп'ютеру

9. Що з переліку відносять до четвертинного сектору світового господарства?

- A. торгівля, громадський транспорт
- B. атомна енергетика та електронне машинобудування

- C. банківсько-фінансовий сектор, управління, наука
- D. охорона здоров'я та освіта

10. Яка організація не належить до спеціалізованих організацій у складі ООН?

- A. МАГАТЕ
- B. НАФТА
- C. ФАО
- D. МОП

11. Яка з наведених організацій надає допомогу країнам від Центральної Європи до Центральної Азії для проведення ринкових реформ, активного інтегрування економік цих країн у міжнародні господарські зв'язки, створена в 1991 році, має штаб-квартиру в Лондоні?

- A. МВФ
- B. ЄБРР
- C. ОЕСР
- D. WTO

12. До регіональних міждержавних економічних організацій НЕ належить:

- A. МЕРКОСУР
- B. ЄБРР
- C. АСЕАН
- D. ОАЄ

13. Яка з країн не входить до АСЕАН?

- A. Камбоджа
- B. Індія
- C. Індонезія
- D. Філіппіни

14. Яке твердження є помилковим?

- A. Після розпаду СРСР утворилось 15 незалежних республік
- B. Найбільш деколонізованим регіоном світу є Азія
- C. Великобританія та Ірландія – країни ЄС

D. Найбільшу кількість колоній має Великобританія

15. Якщо індекс людського розвитку наближається до 1, то рівень розвитку країни...

- A. високий
- B. низький

16. До якої типу належить країна, якщо вона має високу частку галузей первинного сектору економіки, другий тип відтворення, значення індексу людського розвитку складає менше ніж 0,5?

- A. Економічно розвинена
- B. Країна, що розвивається

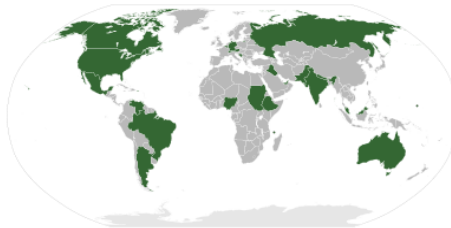
17. До якого інтеграційного утворення входять країни на карті?

- A. АСЕАН
- B. ОПЕК
- C. НАФТА
- D. МЕРКОСУР

18. За яким критерієм виділено на карті країни:

- A. члени ОПЕК
- B. члени ООН
- C. монархії
- D. федерації

19. У рамках застосування санкцій Кримський півострів було відключено від SWIFT, яка є системою

- A. міжнародного регулювання повітряних шляхів
- B. міжнародного регулювання ринку праці
- C. міжнародного регулювання телекомунікацій
- D. міжнародного міжбанківського регулювання платежів

20. Яка країна не є світовим лідером за розвіданими запасами відповідних мінеральних ресурсів?

- A. Чилі – мідь
- B. Гвінея – боксити
- C. Канада – калійна сіль
- D. Казахстан – марганцеві руди
- E. Росія – газ

21. У структурі світового земельного фонду найбільша частка припадає на:

- A. пасовища і луки
- B. рілля
- C. малопродуктивні землі
- D. ліси і чагарники

22. Для яких видів ресурсів використовують таку формулу розрахунку ресурсозабезпеченості: «Ресурсозабезпеченість = Запаси/ Щорічний видобуток»?

- A. мінеральні
- B. водні
- C. лісові
- D. земельні

23. Чи вірно твердження: близько половини світових лісів (54%) перебуває в п'яти країнах – Росії, Бразилії, Канаді, США та Китаї?

- A. вірно
- B. не вірно

24. У якому кліматичному поясі зосереджена найбільша частка світових лісів?

- A. помірному
- B. бореальному
- C. тропічному
- D. субтропічному

25. Родовища якої корисної копалини перебувають в осадових породах і здебільшого пов'язані із ділянками кори

вивітрювання, причому розташовані в межах тропічного і субтропічного кліматичного поясів?

- A. уран
- B. фосфорити
- C. боксити
- D. алуніти

26. За підходом МОП вік працездатності встановлюються в інтервалі:

- A. 16-60
- B. 15-65
- C. 18-70
- D. 15-70

27. Фактичні працівники + безробітні, які шукають роботу, за визначенням МОП належать до категорії:

- A. зайняті
- B. трудові ресурси
- C. економічно активне населення
- D. робоча сила

28. Чи вірне твердження: «Чисельність робочої сили в світі визначається динамікою народжуваності і тривалості життя, а в розрізі країн – ще і міграцією населення, а також змінами в трудових законодавствах»

- A. Так
- B. Ні

29. У масштабі всього світу чисельність населення категорії «робоча сила» має тенденцію до ...

- A. збільшення
- B. зменшення
- C. стабілізації

30. Платтації якої культури розміщені в межах поясу, розташованого між тропіком Рака і тропіком Козерога?

- A. чай
- B. какао
- C. кава
- D. тютюн

31. Чи вірно твердження? Близько 85% світового виробництва пальмової олії припадає на Індонезію та Малайзію.

- A. Так
- B. Ні

32. Чи вірно твердження: понад 2/3 світового виробництва сої забезпечується двома країнами – США та Бразилією?

- A. Так
- B. Ні

33. Оберіть вірні твердження:

- A. Близько $\frac{1}{2}$ придатних для життя земель використовуються в сільському господарстві
- B. Площа ріллі в світі зростає
- C. Найбільша частка ріллі використовується під зернові культури
- D. У більшості країн у структурі сільгоспугідь переважає рілля

34. Визначте культуру за описом. Ця олійна високопродуктивна культура краще за все росте за умов великої кількості опадів, достатнього сонячного світла та вологих умов, тобто найкращі

райони для вирощування знаходяться уздовж вузької смуги навколо екватора.

- A. гірчиця
- B. соняшник
- C. олійна пальма
- D. кокос
- E. арахіс
- F. соя

35. Яка з культур не є плантаційною?

- A. кава
- B. цукрова тростина
- C. пшениця
- D. гевея

36. Приведіть у відповідність регіони та географічні типи тваринництва:

1. Судано-Сахельський регіон	A. Молочне скотарство на фермах
2. штат Техас (США)	B. Оленярство
3. Данія	B. Кочове тваринництво
4. північ Норвегії та Фінляндії	Г. Тваринництво на ранчо
5. Австралія	

37. Який напрям у тваринництві є найбільш капіталоемним?

- A. кочове тваринництво
- B. відгінно-пасовищне тваринництво
- C. молочне тваринництво

38. Визначте країну – найбільшого в світі виробника молока:

- A. США
- B. Індія
- C. Китай
- D. Бразилія
- E. Австралія

39. Оберіть вірні твердження:

- A. Зараз у світі на рибних фермах виробляється морепродуктів більше, ніж дає рибальство
- B. Споживання м'яса є найбільш високим у країнах з високим рівнем доходів
- C. Курятина є найбільш популярним м'ясом у світі
- D. Скотарство має найбільший вуглецевий слід серед інших галузей сільського господарства

40. Розташуйте країни з переліку за рівнем споживання м'яса від найбільшого до найменшого:

A. США	1 місце
B. Україна	2 місце
C. Індія	3 місце
D. Японія	4 місце

41. Приведіть у відповідність країни та їх рейтинг у виробництві чорних металів.

A. США	1 місце
B. Туреччина	2 місце
C. Євросоюз	3 місце
D. Китай	4 місце

42. Які тенденції з переліку є домінантними в розвитку металургії економічно розвинених країн?

- A. Нарощування доменного виробництва
- B. Збільшення залежності чорної металургії від ресурсів металобрухту
- C. Переміщення металургійних підприємств у порти
- D. Зростання частки розвинених країн у світовому виробництві чорних металів

43. Найбільший територіальний розрив між видобутком, первинною обробкою та виплавою кінцевої продукції характерний для такого металу як:

- A. алюміній
- B. цинк
- C. мідь
- D. свинець

44. Які твердження є вірними?

- A. Глобальний попит на хімікати переміщується на ринки країн, що розвиваються
- B. Продукція хімічної промисловості є глобальною
- C. Усі виробництва основної хімії тяжіють до споживача
- D. Виробництво хімічної продукції відрізняється високою трудомісткістю

45. Який термін описує комбінацію різних видів транспорту для досягнення мети – забезпечення економічно ефективною доставки вантажів за певним маршрутом?

- A. мультимодальний транспорт
- B. інтермодальний транспорт
- C. логістика
- D. транспортна інфраструктура

46. Для якого виду світового транспорту обсяг міжнародних перевезень перевищує обсяг внутрішніх перевезень?

- A. залізничний
- B. автомобільний
- C. трубопровідний
- D. авіаційний

47. Оберіть країну, у якій зосереджена більша частина виробництва рідкісноземельних металів, необхідних для роботи електронних пристроїв:

- A. США
- B. Японія
- C. Австралія
- D. Китай

48. Вид транспорту, що посідає 1 місце за перевезенням пасажирів і 2 місце – за перевезенням вантажів:

- A. морський
- B. залізничний
- C. автомобільний
- D. авіаційний

49. Яким терміном позначають систему планування, управління та контролю транспортних перевезень?

50. Який вид транспорту залишає найбільший вуглецевий слід?

- A. морський
- B. авіаційний
- C. автомобільний
- D. залізничний

51. Оберіть ті варіанти подорожей, які підпадають під визначення «туризм»:

- A. виїзд на вихідні в заміську зону на пікнік з ночівлею
- B. виїзд в сусіднє місто для відвідування краєзнавчого музею
- C. тижнева поїздка в ОАЕ на Expo Dubai 2020
- D. поїздка до Польщі на заробітки

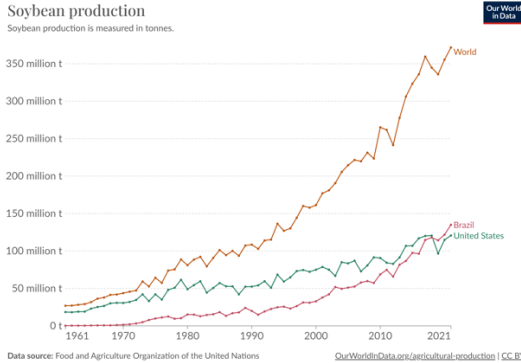
САМОСТІЙНА РОБОТА НАД ТЕМАМИ

Географія праці

1. Знайдіть спільне і відмінне в поняттях «трудові ресурси» та «робоча сила».
2. У чому полягають відмінності між поняттями «населення у працездатному віці» та «працездатне населення»?
3. Як в історичному контексті змінюється структура зайнятості населення?
4. Чи можна за структурою зайнятості населення визначити рівень розвитку країни? Відповідь поясніть.
5. Що таке міжнародний ринок праці?
6. Чому відбувається міжнародна міграція робочої сили?
7. Назвіть світові та регіональні центри імміграції робочої сили.
8. Чому в арабських країнах участь жінок у зайнятості набагато менша порівняно з чоловіками?

Географія сільського господарства

1. Поясніть, як різні фактори впливають на розвиток сільського господарства.
2. Схарактеризуйте географію «трьох хлібів людства».
3. Проаналізуйте, які країни є провідними у вирощуванні джуту, бавовни, цукрової тростини, олійних культур та тютюну?
4. Основними плантаційними культурами є каучук, кава, чай, кокос. Визначте, користуючись останньою статистикою, які країни є провідними виробниками та експортерами цих культур.
5. Чому в світі росте популярність продукції органічного землеробства?
6. На рис. зображено графік динаміки виробництва сої в цілому в світі, США, Бразилії (джерело: In World in Data). Поясніть зростання обсягів виробництва цієї культури.

7. Який зв'язок існує між виробництвом м'яса і зміною клімату?
8. Підраховано, що американський обід долає приблизно 2414 км, щоб дістатись від ферми до тарілки. Подібна ситуація спостерігається і в багатьох інших розвинених країнах. Чому, на вашу думку, це викликає занепокоєння?

Паливно-енергетична система світу

1. Розкрийте вплив природних умов на розміщення та розвиток паливної промисловості. Як технології вплинули на зміни в географії галузі?
2. До яких заходів вдаються країни світу, щоб декарбонізувати свою економіку?
3. Ознайомтеся з глобальними даними про виробництво ядерної енергії та безпеку ядерних технологій з сайту World in Data: <https://ourworldindata.org/nuclear-energy>
4. Після аварії на Чорнобильській АЕС (1986 р.) та АЕС «Фукусіма» (2011 р.) чимала кількість країн згорнула свої програми будівництва АЕС, були приклади, коли діяльність АЕС припинялась. Чому тоді в останні роки зросло світове виробництво електроенергії на АЕС?
5. Назвіть п'ятірку країн, які виробляють найбільшу кількість енергії на АЕС.

6. Фахівці стверджують, що ядерна та відновлювана енергія набагато безпечніша за викопне паливо. Які підстави існують для такого твердження?
7. Проаналізуйте картографічні джерела та зробіть висновки щодо районів видобутку основних видів палива та енергії; провідних країн-виробників палива та енергії (за видами); основних шляхів транспортування енергоресурсів.

Географія промисловості світу: металургія, машинобудування, хімічна промисловість

1. Які зміни відбулись у географії виробництва чорних металів наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.? Які фактори на це вплинули?
2. Які риси притаманні металургії кольорових металів в економічно розвинених країнах на відміну від країн, що розвиваються?
3. Поясніть зростання світового виробництва алюмінію.
4. Назвіть країни з розвиненим електронним машинобудуванням.
5. Чому автомобілебудування є пріоритетною галуззю в економічно розвинених країнах?
6. Які країни лідирують в авіаракетному машинобудуванні?
7. Поясніть переміщення суднобудування в країни Азії.
8. Від яких чинників залежить розміщення підприємств хімічної промисловості?
9. З'ясуйте, які країни тепер є найбільшими виробниками продукції основної хімії, зокрема, мінеральних добрив.
10. Назвіть три основних райони концентрації хімічної промисловості.

Географія лісової промисловості світу

1. Лісовий сектор надає низку товарів і послуг, які сприяють заробітку людей і відіграють важливу роль у місцевій і національній економіці в усьому світі. Назвіть ці товари і послуги.

2. Лісовий сектор може багатьма способами сприяти прогресу країни в напрямку економічного зростання, соціального добробуту та екологічної стійкості. Назвіть ці способи.
3. Ознайомтесь з інтерактивною картою площі лісів (<https://ourworldindata.org/grapher/forest-area-km>). Визначте, у яких країнах площа лісів перевищує 500 тис. га.
4. Які існують причини вирубки лісів?
5. Більше трьох четвертей сої, під плантації якої вирубують ліси в Амазонії, згодовується худобі. Висловіть свою думку, чи варто це робити?
6. Дізнайтесь, у яких країнах є значні площі мангрових лісів. Чому мангрові ліси важливі?
7. За останні десятиліття спостерігається глобальна тенденція до зменшення прямого внеску лісового сектору в світову економіку. З чим, на вашу думку, це може бути пов'язано?

Географія виробництва харчових продуктів

Використайте дані статті «М'ясо-молочне виробництво» з сайту World in Data: <https://ourworldindata.org/meat-production>

1. Поясніть, чому у світі зростає виробництва м'яса.
2. Чи згодні ви з тим, що найбільше споживання м'яса характерно для економічно розвинених країн? Відповідь обґрунтуйте.
3. Як етнічні фактори впливають на географію виробництва молока і м'яса?
4. З'ясуйте, як розраховується споживання продовольства на душу населення.
5. Чому Китай вийшов на лідерські позиції в світі за обсягом виробництва багатьох видів харчових продуктів, але відстає за середньодушовими показниками?

Географія легкої промисловості світу

1. Які підгалузі входять до складу легкої промисловості? Які з них отримали найбільший розвиток у світовій економіці?

2. Назвіть фактори, що найбільше впливають на розміщення підприємств легкої промисловості.
3. Чи вірно твердження, що на виробництві бавовняних тканин спеціалізуються тільки країни, що розвиваються?
4. Що таке «логістика швидкого реагування» в легкій промисловості?
5. Назвіть декілька причин, чому важко конкурувати з легкою промисловістю Китаю? Чи варто взагалі з ним конкурувати?
6. Висловіть своє ставлення до існування ринку вторинного одягу (секонд-хенду). Як, на вашу думку, він впливає на розвиток легкої промисловості?

Географія транспорту

Використайте дані статті «Транспорт» з сайту «In World in Data»: <https://ourworldindata.org/transport>

1. Назвіть переваги та недоліки кожного з основних видів транспорту.
2. Покажіть на карті 10 найбільших аеропортів світу.
3. Знайдіть на карті трансмагістралі: Трансамазоніку, Панамериканське шосе, Трансканадське шосе, Транссахарське шосе, шосе Каїр – Кейптаун, Австралійську автомагістраль 1.
4. Чому не все так просто з електромобілями? Які країни досягли найбільших успіхів у поширенні цього типу автомобілів?
5. На транспорт припадає приблизно одна п'ята частина глобальних викидів вуглекислого газу (CO₂). З'ясуйте, як розподіляються ці викиди між основними видами транспорту?
6. Дізнайся про останні тенденції розвитку транспорту (екологізація, контейнеризація, мультимодальні перевезення, безбар'єрність тощо)

Географія світової системи НДДКР

1. Що означає скорочення НДДКР?

2. Поясніть, які фактори впливають на вибір місця проведення НДДКР.
3. Які країни і чому саме вони стали осередками зосередження науково-дослідної діяльності?
4. Проаналізуйте витрати країн на НДДКР по країнах світу станом на останній рік, користуючись сервісом Statista: <https://www.statista.com/statistics/732247/worldwide-research-and-development-gross-expenditure-top-countries/>
5. Що таке «Глобальний індекс інновацій»? Як він розраховується. Чому цей показник важливий?
6. Ознайомтесь з останнім рейтингом країн за цим показником. Які країни є першими у рейтингу? Яке місце посіла Україна?

Географія туризму

1. Чим екскурсант відрізняється від туриста?
2. Поясніть, який туризм для країни кращий – в'їзний, чи виїзний?
3. Які критерії покладено в основу поділу світу на рекреаційно-туристські макрорегіони за схемою ЮНВТО (UNWTO)?
4. Назвіть закономірності географічного розподілу міжнародних туристських потоків.
5. Наведіть приклади впливу міжнародного туризму на зайнятість, розвиток допоміжних видів діяльності, сферу культури.
6. Складіть перелік можливих негативних впливів туризму на територію, зробіть це після вивчення літератури наприклад, Sunlu U. Environmental impacts of tourism. URL: <https://om.ciheam.org/om/pdf/a57/04001977.pdf>
7. Висловіть свою думку щодо наступних тверджень:
 «Туризм – це екологічно чиста галузь господарства».
 «Масовий туризм негативно впливає на культурну самобутність народів».
 «Розвиток туризму веде до покращення добробуту людей у країнах, що приймають туристів».

Навчально-методичне видання

Мельник Ірина Геннадіївна

ГЕОГРАФІЯ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Методичні рекомендації до практичних робіт та
самостійної роботи для здобувачів вищої освіти першого
(бакалаврського) рівня спеціальності 014.07 Середня освіта
(Географія)

За редакцією автора